

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра Фінансового менеджменту та фондового ринку

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)

“ ____ ” _____ 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності
072 Фінанси, банківська справа та страхування
за освітньо-професійною програмою Фінанси, фінансовий менеджмент
та страхування

на тему: «Інвестиційні ризики підприємства: класифікація, методи оцінки та управління»

Виконавець:

Здобувач 4 курсу факультету **ФБС**
Долінська Олександра Ігорівна

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент
Іоргачова Марія Іванівна

/підпис/

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	6
1.1. Сутність інвестиційних ризиків підприємства.....	6
1.2. Класифікація та еволюція інвестиційних ризиків	10
1.3. Сучасні методи оцінки та управління інвестиційними ризиками підприємства	19
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНИХ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВА	31
2.1. Особливості фінансово-економічної діяльності ФОП «Гаценко А.О.».....	31
2.2. Аналіз внутрішніх та зовнішніх факторів формування інвестиційних ризиків на підприємстві.....	39
2.3 Методи оцінки та управління інвестиційними ризиками на підприємстві ФОП «Гаценко А. О.»	52
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА	61
3.1. Шляхи мінімізації інвестиційних ризиків на ФОП «Гаценко А.О.».....	61
3.2. Рекомендації щодо оптимізації управління інвестиційними ризиками підприємства	68
ВИСНОВОК	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	80

ВСТУП

Актуальність роботи. Сучасні підприємства неминуче стикаються з різноманітними інвестиційними ризиками в умовах динамічного ринку. Інвестуючи власний капітал у виробництво продукції чи надання послуг, компанія не може напевне передбачити, чи знайде її продукція попит, чи забезпечить вона бажану рентабельність. Вкладання коштів на депозит у банківські установи також не гарантоване: підприємство не в змозі передбачити можливі потрясіння в банківському секторі чи непередбачені проблеми конкретного банку. Аналогічні сумніви виникають при купівлі акцій інших компаній — ринкова вартість таких цінних паперів може виявитися неправдиво завищеною чи заниженою.

Щоб вкладення приносили очікуваний результат, необхідно використовувати системний підхід до інвестиційного аналізу: проводити ретельні розрахунки, ідентифікувати потенційні загрози й розробляти заходи для їх зниження або нейтралізації. Уміння прогнозувати й керувати інвестиційними ризиками стало для фінансового менеджера важливою професійною компетенцією, без якої неможливе ефективне управління капіталом підприємства.

Теоретичною базою для написання дипломної роботи є роботи: зарубіжних науковців Х. К. Бейкер, А. Дамодаран, Д. Канемана, Г. Марковіца, Лопес де Прадо, Н. Талеба, Грег Філбек, Дж. Халл, М. В. Шарпа. Вітчизняні автори – О. М. Варченко, О. А. Вишневська, Ю. М. Жорнокуй, Т. В. Майорова, В. М. Павліченко та інші.

Мета роботи: на основі узагальнення теоретичних аспектів управління інвестиційними ризиками провести оцінку інвестиційних ризиків на прикладі конкретного підприємства та сформулювати обґрунтовані рекомендації для їх мінімізації.

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення наступних **завдань:**

- дослідити теоретичні основи інвестиційних ризиків та їх сутність;

- розглянути історичну еволюцію й сучасні підходи до класифікації інвестиційних ризиків;
- дослідити сучасні методики оцінки та управління інвестиційними ризиками;
- проаналізувати фінансово-економічний стан діяльності ФОП «Гаценко А. О.»;
- виділити ключові внутрішні й зовнішні фактори, що формують інвестиційні ризики на підприємстві;
- Дослідити методики оцінки та управління інвестиційних ризиків які використовуються на підприємстві ФОП «Гаценко А. О.» ;
- розробити рекомендації щодо впровадження нових шляхів для мінімізації інвестиційних ризиків на підприємстві ФОП «Гаценко А. О.»;
- порекомендувати методи, щодо оптимізації управління інвестиційними ризиками підприємства.

Об’єкт дослідження: процес управління інвестиційними ризиками підприємства.

Предмет дослідження: теоретико-методичні засади щодо управління інвестиційними ризиками підприємства.

Методи дослідження. Для досягнення поставлених завдань у кваліфікаційній роботі використовувалися різні методи, що забезпечують ґрунтовність і логічність дослідження. Спостереження дозволило вивчити реальний стан діяльності ФОП «Гаценко А. О.», зокрема характер внутрішніх і зовнішніх чинників, які впливають на інвестиційні ризики. Розрахунки, зокрема фінансові коефіцієнти ліквідності, рентабельності та платоспроможності, дали змогу кількісно оцінити економічний стан підприємства і рівень його інвестиційних загроз. Узагальнення результатів аналізу допомогло сформулювати ключові висновки щодо структури ризиків і обґрунтувати практичні рекомендації з оптимізації їх управління.

Методи аналізу і синтезу були використані для дослідження складових системи управління ризиками та подальшого поєднання отриманих даних у єдину модель оптимізації. За допомогою індукції із сукупності конкретних спостережень

і розрахунків були виведені загальні закономірності формування інвестиційних ризиків, а дедукція дозволила перенести теоретичні підходи безпосередньо на практику ФОП «Гаценко А. О.». Перехід від абстрактного до конкретного забезпечив поступове розгортання теоретичних положень до розробки детальних порад для мінімізації та оновлення методів управління інвестиційними ризиками.

Інформаційною база дослідження. Для написання кваліфікаційної роботи використовувались такі матеріали як наукова література з управління ризиками та інвестицій: монографія, підручники, навчальні посібники та статті вітчизняних і зарубіжних авторів що сформували методологічний та концептуальний фундамент з питання інвестиційних ризиків.

Внутрішні документи ФОП «Гаценко А. О.»: фінансові та бухгалтерські звіти за 2023–2024 роки, інвестиційний план, внутрішні регламенти з управління ризиками, протоколи нарад керівництва.

Офіційні статистичні дані – галузеві огляди та рейтинги швейної промисловості, які слугували джерелом для аналізу зовнішнього середовища.

Експертні оцінки та інтерв'ю – опитування керівництва та ключових співробітників підприємства які допомогли уточнити ймовірність настання окремих ризикових подій і перевірити практичну доцільність запропонованих заходів.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність інвестиційних ризиків підприємства

Сучасний інвестиційний процес неможливий без оцінки і управління ризиками, адже несподівані зміни в економічних, політичних або внутрішніх умовах підприємства можуть призводити до відхилення фактичних результатів від очікуваних. Важливість цього питання підштовхнуло вчених, почати розробляти стратегії, спрямовані на мінімізацію можливих втрат інвесторів.

Інвестиційний ризик визначаються як можливість втратити частину або всю суму вкладених грошей через непередбачувані обставини. Уявімо, що викладаєте гроші в бізнес або акції, сподіваючись отримати прибуток. Але через зміну економічної ситуації, падіння ринку, проблеми в компанії або інші фактори ваш вклад може не принести очікуваного доходу, або навіть привести до фінансових збитків. Іншими словами, коли інвестори вкладають гроші, вони ризикують – бо майбутнє завжди лишається непередбачуваним. Чим більше невідомих факторів чи нестабільних умов, тим вищий ризик. Щоб зменшити цей ризик, інвестори зазвичай розподіляють свої кошти між різними видами активів (диверсифікація) та ретельно вивчають обрану сферу інвестицій. Для кращого розуміння, що таке інвестиційний ризик слід розглянути думки різних вітчизняних та зарубіжних авторів.

Зарубіжні публікації в сфері дослідження інвестиційних ризиків відрізняються своєю різноманітністю за тематикою досліджень, підходів та оцінювання ситуацій і пропонуванням рішенням щодо питання уникнення або зменшення ризику в діяльності підприємств. Серед актуальних публікацій по досліджуваному питанню слід відмітити таких авторів, як Х. Кент Бейкер та Філбек Г. [1], авторами охоплено широкий спектр тем, пов'язаних з ризиками – від основ управління ризиками до кількісної їх оцінки та майбутнього управління ризиками. Вчений Маркос Лопес де Прадо розглядав сучасні методи застосування машинного навчання для оцінки ринкових ризиків, тоді як Джон К. Халл зробив комплексний огляд фінансових ризиків та сучасних інструментів управління фінансовими

ризиками. Також варто відзначити вченого Д. Даніельссон який займався питанням прогнозування ринкового ризику та застосовував статистичні методи для оцінки та моделювання інвестиційних ризиків. В українській науковій літературі тему інвестиційний ризик підприємства розглядали такі вчені як О. А. Вишневська, О. І. Дмитренко, А. С. Шапкін ці автори робили аналіз законодавчого врегулювання ризиків у інвестиційній діяльності та хотіли визначити можливі правові засоби управління ними [2]. У своїх працях Варченко О. М. аналізує особливості страхування ризиків інвестицій на фондовому ринку України в умовах воєнного стану [3]. За думкою вчених Чернега В. В. та Клименко М. А. інвестиційні ризики слід розглядати як ключовий фактор, що впливає на фінансову стабільність підприємства тому для мінімізації можливих втрат підприємству слід диверсифікувати ризики [4].

Таблиця 1.1

Визначення поняття «Інвестиційний ризик» за думкою різних авторів

Автор	Визначення
Норбер Гайяр	Визначає інвестиційні ризики як широкий спектр невизначеностей, що можуть впливати на інвестора. До ризиків відносяться макроекономічні, мікроекономічні, політичні, соціальні, інституційні, кліматичні, технологічні та санітарні фактори, які можуть призводити до фінансових втрат або погіршення бізнес-умов.
Колін Уайт	Розглядає інвестиційні ризики як невизначеність щодо майбутніх результатів міжнародних інвестицій, що зумовлена впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів, а також ризикових подій, які можуть спричиняти відхилення фактичних грошових потоків від прогнозованих.
Колін Вайт	Розглядає інвестиційні ризики як невизначеність майбутніх фінансових результатів, що виникає через вплив як зовнішніх, так і внутрішніх чинників, що може спричиняти відхилення фактичних грошових потоків від запланованих.
Асват Дамодаран	Сформулював поняття інвестиційних ризиків як невід’ємну невизначеність у прогнозуванні майбутніх фінансових потоків та оцінці вартості активів, що впливає з коливань ринкових умов, економічних циклів та інших зовнішніх чинників.
Гесць В. М.	Розглядає макроекономічні аспекти інвестиційних ризиків, підкреслюючи важливість інституційних перетворень та інноваційно-інвестиційної модернізації для зниження ризиків на рівні підприємств.
Мельник О. Є.	Визначає інвестиційний ризик як комплекс невизначеності, що виникає через взаємодію зовнішніх та внутрішніх факторів. За його підходом, основною особливістю інвестиційного ризику є можливість відхилення реальних фінансових показників від прогнозованих, що вимагає ретельного аналізу та активного управління для мінімізації потенційних негативних наслідків..
Полатай В. Ю.	Інтерпретує інвестиційні ризики як сукупність факторів, які можуть призвести до зменшення або повної втрати вкладених коштів через економічну невизначеність та ринкову волатильність.
Доценко І. О.	Розглядає стратегії управління фінансовими ризиками підприємства в контексті формування його фінансової безпеки, пропонуючи дев’ятиетапний підхід до управління ризиками та підкреслюючи важливість стратегічного підходу до фінансової безпеки.

Джерело: складено автором за давними [3; 5; 6]

У таблиці показано, що поняття «інвестиційний ризик» має кілька різних визначень, які більш чи менш пов'язані між собою. Аналізуючи наведені визначення, стає очевидним, що всі вони мають спільну основу – інвестиційний ризик стосується ймовірності втрати або невдалого результату внаслідок інвестиційних рішень.

Отже, поняття інвестиційний ризик можна пояснити як невизначеність при вкладі в економічні чи в реальні ресурси підприємства, на які була ставка вкладу та подальші надії у майбутньому, тобто це частковий або повний провал у досягненні бажаних остаточних результатів з боку інвестора [7].

Наукові погляди на поняття «інвестиційний ризик» охоплюють різноманітні аспекти, які досліджуються фахівцями в галузі економіки, фінансів, права та управління. У науковій літературі виділяють кілька ключових підходів до трактування цього поняття.

Економічний підхід зосереджується на невизначеності фінансових результатів, що виникає через зміни у ринкових умовах, коливання економічних циклів або вплив політичних подій. Інвестиційний ризик розглядається як важлива складова економічного процесу, яка впливає на стабільність і дохідність інвестиційної діяльності.

Вчений Поєдинок В. Ю. за економічним підходом визначає інвестиційний ризик як невизначеність фінансових результатів, що виникає через коливання ринкових умов та зовнішні економічні впливи (циклічність економіки, політичні події тощо). Інший вчений Козьменко С. М. у межах економічного підходу розглядає інвестиційний ризик як сукупність непередбачуваних змін, які можуть призвести до відхилення фактичних фінансових результатів від очікуваних через зовнішні та внутрішні фактори [8].

Правовий аспект визначає інвестиційний ризик з огляду на можливість недоотримання прибутку через зміни у законодавстві або появу правових обмежень, що впливають на інвестиції. Дослідження в цьому напрямку акцентують увагу на взаємозв'язку правових норм і стабільності ринкових умов.

У межах цього підходу Вишневська О. А. визначає інвестиційний ризик як негативний ефект змін у правовому середовищі, які можуть обмежити або знизити прогнозовану доходність інвестицій. Тоді як Чайкін І. Б. зосереджується на впливі змін у законодавстві й правових обмеженнях, визначаючи інвестиційний ризик як можливість недоотримання прибутку через правові перешкоди [9].

Класифікаційний підхід передбачає розподіл ризиків за їх джерелами. Зовнішні ризики (економічні, політичні та соціальні фактори) та внутрішні ризики (управлінські рішення, фінансову структуру підприємства та ефективність операційної діяльності). Така класифікація дозволяє глибше зрозуміти природу ризиків і їхній вплив.

Даний підхід розглядав вчений Вінник О. М. який виділяє інвестиційний ризик як результат взаємодії зовнішніх та внутрішніх факторів, визначаючи його як комплекс впливів, що можуть змінювати фінансові результати проекту. Інший вчений Жорнокуй Ю. М. стверджує, що інвестиційний ризик формується через поєднання зовнішніх чинників (наприклад, економічна кон'юнктура, політична стабільність) та внутрішніх (управлінські рішення, фінансова структура), що створюють унікальну картину ризиків для кожного підприємства [10].

Методологічний аспект зосереджується на аналізі ризиків через якісні та кількісні методи. Кількісні методи дозволяють оцінити ймовірність виникнення ризикових подій і розрахувати можливі фінансові наслідки. Якісний аналіз спрямований на ідентифікацію факторів ризику та їх опис.

За цим підходом Коломієць Н. О. розглядає інвестиційний ризик як ймовірність виникнення фінансових втрат, яку можна виміряти за допомогою як кількісних, так і якісних методів аналізу. В свою чергу Павліченко В. М. визначає інвестиційний ризик як міру невизначеності, що дозволяє оцінити потенційний негативний вплив на прибутковість за допомогою спеціальних методик розрахунку [5].

Стратегічний підхід акцентує на ролі інвестиційного ризику у прийнятті управлінських рішень. Ризик розглядається як фактор, що впливає на вибір оптимальних стратегій і розробку заходів мінімізації негативних наслідків.

Стратегічне управління ризиками сприяє підвищенню ефективності інвестиційної діяльності.

Б. М. Щукін розглядає інвестиційний ризик у межах стратегічного підходу як ключовий фактор у стратегічному плануванні, що впливає на вибір ефективних заходів для мінімізації негативних наслідків. За думкою Майорова Т. В. інвестиційний ризик - невід’ємна складова управлінських рішень, що враховується при розробці стратегій збереження фінансової стабільності підприємства [7].

Таким чином, наукові погляди на поняття «інвестиційний ризик» є багатогранними і охоплюють як теоретичні, так і практичні аспекти аналізу цього явища. Розуміння та врахування інвестиційних ризиків дозволяє підприємствам та інвесторам ефективніше управляти фінансовими ресурсами та забезпечувати стабільність діяльності в умовах невизначеності.

1.2. Класифікація та еволюція інвестиційних ризиків

Еволюція поняття «інвестиційні ризики» відображає поступовий розвиток теоретичних уявлень про невизначеність у прийнятті фінансових рішень від ранніх якісних підходів до сучасних кількісних моделей управління ризиками, що інтегрують як економічні, так і поведінкові аспекти [1].

Вчені неокласичної теорії інвестицій вважали, що інвестори, які прагнуть максимізувати свою корисність, приймають рішення на основі повної інформації. Ризик розглядається як відхилення від очікуваного результату, і вважається, що інвестори уникають ризику, обираючи інвестиції з найнижчим рівнем невизначеності для заданого рівня доходності.

У XVIII столітті Даніел Бернуллі заклав основи концепції корисності, яка стала першим кроком у розумінні того, що індивіди приймають рішення не лише на основі очікуваної вартості, але і з урахуванням своєї схильності до ризику. Цей підхід дав поштовх до аналізу невизначеності в інвестиційних рішеннях і сформував базис для подальших досліджень.

У XX столітті класичні підходи значно розширили розуміння інвестиційних ризиків. Гаррі Марковіц, представивши сучасну портфельну теорію у 1952 році,

вперше кількісно описав компроміс між ризиком та доходністю, довівши, що диверсифікація може знизити загальний рівень ризику інвестиційного портфеля. Подальший розвиток концепції супроводжувався створенням моделі оцінки капітальних активів (САРМ) Вільямом Шарпом, Джоном Лінтнером та Джеком Тройнером, яка встановила чіткий зв'язок між систематичним ризиком – вимірюваним за допомогою бета-коефіцієнта – та очікуваною доходністю. Ці моделі дозволили інвесторам і фінансовим установам кількісно оцінювати ризики, що виникають у зв'язку з ринковими коливаннями.

Також важливим внеском у розуміння інвестиційних ризиків стала робота Е. Фама, який розробив гіпотезу ефективності ринку. За його теорією ринкові ціни відображають усю доступну інформацію, що дозволяє оцінити систематичний ризик, з яким стикаються інвестори. У свою чергу, розвиток фінансових деривативів у 1970-х роках завдяки роботам Ф. Блека та М. Шоулза відкрив нові можливості для хеджування ризиків, зокрема валютних та кредитних, що дозволило підприємствам ефективно управляти невизначеністю, пов'язаною зі змінами ринкових умов.

Далі у розвитку поняття інвестиційних ризиків з'явилися сучасні підходи, що враховують не тільки традиційні економічні моделі, але й поведінкові аспекти. Нассім Ніколас Талеб, автор концепції «чорного лебедя», вказав на важливість рідкісних, але надзвичайно впливових подій, які традиційні моделі оцінки ризику не здатні адекватно передбачити. Р. Д. Канемана та А. Тверські з поведінкових фінансів довели, що інвестиційні рішення часто відхиляються від раціональних моделей через когнітивні упередження, емоції та суб'єктивні оцінки, що суттєво розширило традиційне розуміння інвестиційних ризиків.

Не менш вагомий внесок у розвиток поняття «інвестиційні ризики» зробили вітчизняні науковці, зокрема О. А. Вишневська, О. І. Дмитренко та А. С. Шапкін, чії роботи присвячені аналізу законодавчого врегулювання ризиків в інвестиційній діяльності. Їхні дослідження спрямовані на розробку правових засобів управління ризиками, що є особливо актуальним для умов сучасного українського ринку. Інші дослідники, такі як Амеліна Н. К. та Варченко О. М., розглядають специфічні аспекти управління інвестиційними ризиками на підприємствах автосервісу або в

умовах воєнного стану на фондовому ринку України, що свідчить про адаптацію загальносвітових підходів до національних реалій.

Таким чином, еволюція поняття «інвестиційні ризики» відображає переходи від перших ідей про невизначеність, закладених Даніелем Бернуллі, до сучасних комплексних моделей, які враховують як кількісні, так і поведінкові фактори. Науковці, такі як Гаррі Марковіц, Вільям Шарп, Джон Лінтнер, Джек Тройнер, Едвард Фама, Фішер Блек, Майрон Шоулз, Джон К. Халл, Нассім Талеб, Даніель Канеман та Амос Тверські, внесли величезний вклад у розвиток теорій управління ризиками, що дозволяють сучасним підприємствам ефективно управляти невизначеністю та забезпечувати стабільний розвиток в умовах змінного ринкового середовища. Вітчизняні дослідники, зокрема О. А. Вишневська, О. І. Дмитренко, А. С. Шапкін, Амеліна Н. К. та Варченко О. М., адаптували ці підходи до особливостей українського ринку, що сприяє розвитку сучасної системи управління інвестиційними ризиками в Україні [11].

Класифікація інвестиційних ризиків є складовою частиною підприємницької діяльності, що вимагає ретельного аналізу та управління. Для ефективного зниження потенційних загроз важливо систематизувати ризики за різними ознаками та критеріями. Класифікація дозволяє ідентифікувати природу ризиків, визначити їх джерела, об'єкти впливу та розробити заходи з їх мінімізації.

Розглядаючи вище сказане можна зробити висновок, що зміна у класифікації інвестиційних ризиків свідчить про еволюцію від простих якісних описів невизначеності до сучасних комплексних моделей, що враховують як кількісні, так і поведінкові чинники. Цей розвиток відображає зміну парадигми у розумінні ризику відповідно до розвитку ринкової економіки і глобалізації фінансових ринків.

Є досить багато вчених які запропонували свою авторську методику класифікації інвестиційних ризиків наприклад: Жорнокуй Ю. М. підкреслює багатогранність інвестиційних ризиків і пропонує розглядати їх як систему, де важливе розділення за джерелами виникнення (внутрішні та зовнішні) та за характером впливу (систематичні та несистематичні) [10]. За його позицією, внутрішні ризики пов'язані з організаційними процесами, управлінськими рішеннями та фінансовою структурою підприємства, тоді як зовнішні – з

макроекономічними, політичними та соціальними чинниками. Крім того, він звертає увагу на розподіл ризиків за суб'єктами впливу (менеджери, власники, кредитори), що допомагає визначити конкретні області відповідальності в системі управління ризиками.

Підхід вирізняється високою комплексністю, оскільки врахування кількох вимірів (джерела, характер впливу, суб'єкти) охоплює ключові аспекти невизначеності. Це дозволяє чітко розмежувати внутрішні та зовнішні ризики, що сприяє розробці конкретних заходів управління, адаптованих до умов підприємства. Однак існує суб'єктивність оцінки, адже категорії типу «систематичні» чи «несистематичні» можуть трактуватися по-різному, що ускладнює стандартизацію аналізу. Крім того, інтеграція різних компонентів ризику в єдину характеристику є складною задачею, а описова природа підходу створює труднощі при автоматизації управління через відсутність чітких числових критеріїв.

Погляд на класифікації Д. Хаббарда полягає у класифікації інвестиційних ризиків, зокрема операційних, за можливість їхнього вимірювання через ймовірність настання небажаних подій та величину потенційних втрат. Д. Хаббард використовує статистичні моделі та аналітичні інструменти, що дозволяють перевести нефінансові невизначеності у вимірювані показники. Його підхід зосереджений на створенні моделей ризиків, які дозволяють проводити симуляції та прогнозувати можливі наслідки, таким чином даючи змогу приймати обґрунтовані управлінські рішення [3].

Кількісний підхід забезпечує об'єктивність оцінки ризиків за допомогою статистичних методів, що дозволяє отримувати точні числові показники та мінімізувати суб'єктивізм. Розроблені моделі легко інтегруються в системи управління, сприяючи оперативному коригуванню стратегій і адаптації аналізу до специфіки підприємства. Проте метод потребує великої кількості якісних даних, може недооцінювати суб'єктивні аспекти (наприклад, стратегічні чи регуляторні ризики) і дає результати, які важко інтерпретувати керівникам без спеціалізованої освіти.

Український дослідник Поєдинок В. В., розглядає інвестиційний ризик як невід’ємну складову інвестиційної діяльності, що формується через низку як внутрішніх, так і зовнішніх чинників. Він класифікує ризики за кількома критеріями:

- За джерелами виникнення: внутрішні та зовнішні.
- За характером впливу: систематичні та несистематичні.
- За рівнем контролю: ризики, над якими можна здійснювати управління, та ті, що знаходяться поза прямим контролем підприємства.

Поєдинок В. В. акцентує, що глибоке розуміння структури ризиків дає можливість розробити ефективні заходи управління та адаптувати бізнес-стратегії відповідно до змін у середовищі [8].

Підхід відзначається багато вимірністю, що дозволяє врахувати всі основні чинники впливу на інвестиційну діяльність, практичною орієнтацією, що сприяє чіткому визначенню зон контролю, і гнучкістю завдяки інтеграції кількісних і якісних методів аналізу. Однак численні категорії можуть призводити до суб’єктивності оцінювання та ускладнювати стандартизацію, розробка комплексної моделі вимагає значних ресурсів і часу, а описовий характер підходу обмежує можливість чіткого кількісного порівняння ризиків між підприємствами.

Проаналізувавши останні дослідження з питання інвестиційні ризики, та на основі отриманої інформації був сформований комплексний підхід до класифікації інвестиційних ризиків. Даний підхід класифікації інвестиційних ризиків має наступний вигляд (див. рис. 1.1.).

Рис. 1.1. Класифікація інвестиційних ризиків

Джерело: складено автором

Як видно з рис. 1.1. інвестиційні ризики можна класифікувати за різними ознаками. Далі розглянемо кожний з цих ознак класифікації інвестиційних ризиків окремо.

Далі детальніше буде розглянуто класифікація інвестиційних ризиків за характером впливу. Інвестиційні ризики поділяються на: фінансові; ринкові; операційні; стратегічні; регуляторні.

Фінансовий ризик стосується невизначеності, пов'язаної з фінансовими потоками та здатністю підприємства виконувати свої зобов'язання [12]. Цей тип ризику має вирішальне значення, оскільки навіть невеликі коливання в грошових потоках або зміни у фінансових показниках можуть призвести до суттєвих збитків. До фінансових ризиків відноситься:

- Ризик ліквідності вони виникає тоді, коли підприємство не здатне своєчасно конвертувати свої активи у готівку або забезпечити покриття короткострокових фінансових зобов'язань. Цей ризик може впливати на операційну

діяльність, змушуючи компанію продавати активи за зниженими цінами або залучати додаткове фінансування за не вигідних умов.

- Кредитний ризик – це ризик, пов'язаний з невиконанням зобов'язань контрагентом. Він виникає, коли позичальник не повертає кредит або не виконує інші фінансові зобов'язання, що призводить до фінансових втрат для кредитора.

- Валютний ризик виникає через коливання валютних курсів, що може призвести до збитків при конвертації іноземних валют або здійсненні міжнародних операцій. Це особливо актуально для компаній, які активно працюють на міжнародних ринках або мають значну частку іноземних інвестицій.

Ринковий ризик пов'язаний із коливаннями ринкових умов, які можуть змінити вартість активів та вплинути на дохідність інвестиційних портфелів [12]. Це один із найбільш відчутних ризиків, оскільки ринкові умови змінюються динамічно. До ринкових ризиків відносяться:

- Ризик зміни цін, що виникає через коливання вартості активів, акцій, облігацій, товарів, що безпосередньо впливає на прибутковість портфеля інвестицій. Цей ризик особливо важливий для інвесторів, які тримають великі позиції в певних класах активів.

- Інфляційний ризик – це ризик, що зростання цін у економіці знижує реальну вартість доходів та капіталу, зменшуючи фактичну прибутковість інвестицій. Він є важливим для інвесторів, оскільки навіть стабільні номінальні доходи можуть стати неефективними через високий рівень інфляції.

Операційний ризик виникає внаслідок внутрішніх процесів підприємства та взаємодії між людським фактором, технологічними системами та організаційними процедурами. Він може мати як безпосередній вплив на операційну діяльність, так і на фінансові результати підприємства [13]. До операційного ризику відносяться:

- Технічні несправності це несправності в роботі інформаційних систем, обладнання або виробничих процесів, які можуть призвести до втрати даних, зупинки виробництва чи зниження якості послуг.

- Внутрішні процеси, що охоплюють організаційні процедури, управлінські рішення та системи внутрішнього контролю. Недосконалість цих

процесів може призвести до помилок, неефективного використання ресурсів або навіть шахрайства.

– Людський фактор який включає помилки, недбалість або некомпетентність співробітників, що можуть спричинити порушення робочих процесів або втрати. Цей аспект особливо важливий, оскільки навіть найсучасніші технології не можуть повністю компенсувати людський вплив.

Стратегічний ризик пов'язаний із довгостроковими змінами у зовнішньому середовищі або через невірно прийняті управлінські рішення. Він охоплює вплив ринкових, технологічних та регуляторних змін на загальну стратегію підприємства [13]. До факторів стратегічного ризику відносяться:

– Зміни у конкурентному середовищі цей ризик виникає, коли ринкове середовище зазнає змін через появу нових конкурентів, інноваційні технології або зміну споживчих уподобань. Це може призвести до зниження ринкової частки або прибутковості підприємства.

– Регуляторні зміни вони виникають внаслідок змін у законодавстві, нормативних актах або державних політиках, що можуть вплинути на бізнес-середовище підприємства. Ці зміни можуть призвести до збільшення витрат, змін умов ведення бізнесу або навіть до необхідності перегляду бізнес-моделі.

Регуляторні ризики виникають унаслідок змін у законодавстві, нормативних актах або державних політиках, які можуть впливати на умови ведення бізнесу та інвестиційну діяльність підприємства [14]. Ці ризики відображають можливість виникнення непередбачуваних змін, що створюють додаткові витрати, впливають на прибутковість або змушують змінювати стратегію компанії.

Далі у табл. 1.3 наведено думки вчених, які розглядали підходи до визначення інвестиційних ризиків, їхні визначення та теорії.

Таблиця 1.2

Класифікація інвестиційних ризиків за авторами

Автор	Тип ризику	Визначення
Річард А. Брілі	Фінансовий ризик	Розглядає фінансові ризики як невизначеність у майбутніх грошових потоках та вартості активів. Він підкреслює, що зміни в процентних ставках, валютних курсах та інших ринкових факторах можуть створювати значну невизначеність у фінансових результатах підприємства
Асват Дамодаран	Фінансовий ризик	Розглядає фінансові ризики з точки зору оцінки активів, застосовуючи моделі, що враховують волатильність ринкових доходів. Він акцентує на важливості визначення коефіцієнтів ризику для правильного дисконтування майбутніх грошових потоків, що є критичним для оцінювання вартості підприємства.
Марко Лопес де Прадо	Ринковий ризик	Застосовує сучасні статистичні та машинного навчання підходи для аналізу ринкових ризиків. Він аналізує нестандартні розподіли доходів, хвильові рухи та екстремальні події, що дозволяє точніше оцінити ризик у складних і динамічних ринкових умовах.
Д. Даніельсон	Ринковий ризик	Підкреслює важливість макроекономічних сценаріїв та сценарного аналізу у визначенні ринкових ризиків. Його підхід дозволяє врахувати не лише стандартну волатильність, але й ймовірність виникнення екстремальних економічних подій, що можуть вплинути на інвестиційний портфель.
Вінник О. М.	Операційні ризики	розглядає операційні ризики як наслідок технічних збоїв, невдалої організації виробничих процесів та помилок в управлінні. Він підкреслює, що системний підхід до управління операційними ризиками може зменшити вплив негативних подій на фінансові результати підприємства.
Д. Хаббард	Операційні ризики	пропонує систематизований підхід до вимірювання операційних ризиків. Він розробляє моделі для оцінки ймовірності та наслідків втрат у результаті внутрішніх процесів, підкреслюючи важливість аналізу даних та статистичних методів.
М. Портер	Стратегічний ризик	Розглядає стратегічні ризики як наслідок невідповідності вибраної стратегії ринковим реаліям. Зокрема, його концепція конкурентних сил підкреслює, що неправильне розуміння конкурентного середовища може призвести до стратегічних помилок, що знизять конкурентоспроможність підприємства.
Г. Мінцберг	Стратегічний ризик	Зосереджується на процесах прийняття рішень, які визначають довгострокову стратегію. Він вважає, що стратегічні ризики можуть виникнути через суб'єктивні оцінки керівництва та нерозуміння змін у зовнішньому середовищі, що впливає на стратегію розвитку компанії.
Чайкін І. Б.	Регулярні ризики	Розглядає регуляторні ризики як наслідок змін у законодавстві, що можуть впливати на бізнес-середовище підприємства. Він підкреслює, що правові перешкоди та непередбачувані законодавчі зміни можуть суттєво вплинути на прибутковість та стабільність діяльності.
Ф. Партной	Регулярні ризики	Розглядає регуляторні ризики переважно з точки зору фінансових ринків та інституцій. Він вказує, що зміни в нормативній базі можуть призводити до значних втрат для фінансових установ, підкреслюючи важливість врахування правового контексту при формуванні ефективних стратегій управління ризиками.

Джерело: складено автором за давними [3; 9; 14]

Інвестиційні ризики мають багатовимірний та комплексний характер, що вимагає їх системного аналізу для ефективного управління. Розподіл ризиків за різними критеріями (джерелами виникнення, характером впливу, тривалістю, рівнем контролю, суб'єктами впливу, характером наслідків та формою інвестування) свідчить про те, що кожен аспект впливає на загальну картину невизначеності та потенційних втрат.

Класифікація інвестиційних ризиків дозволяє підприємству систематизувати потенційні загрози, ефективно управляти ними і формувати стратегії, що сприятимуть зменшенню негативного впливу на інвестиційну діяльність. Ґрунтуючись на працях як класиків ризик-менеджменту так і сучасних українських дослідників, можна стверджувати, що цілісне бачення ризиків – ключ до успішного інвестування в умовах невизначеності.

1.3. Сучасні методи оцінки та управління інвестиційними ризиками підприємства

Одним з факторів успішного існування та подальшого розвитку підприємств в умовах реформування є можливість управління ризиком, тобто здатність з найменшими витратами передбачати фінансові витрати, необхідні та достатні для зменшення імовірності появи несприятливих результатів, а у випадку їх настання – вміння локалізувати негативні наслідки цих подій [15].

Сучасна схема управління інвестиційними ризиками охоплює низку взаємопов'язаних етапів, що дозволяють підприємству не лише виявляти та оцінювати ризики, але й оперативно впроваджувати заходи для їх мінімізації. Нижче наведено приклад такої схеми:

I. Ідентифікація ризиків, яка є базою для подальшого аналізу та розробки заходів мінімізації. На цьому етапі визначаються потенційні джерела невизначеності, що можуть вплинути на інвестиційний проект або портфель [15].

Спочатку проводиться сканування зовнішнього середовища за допомогою аналізу макроекономічних, політичних, соціальних, технологічних та регуляторних факторів (наприклад, рівень інфляції, темпи зростання ВВП, зміни в законодавстві)

з використанням методів PESTEL. Паралельно аналізують внутрішнє середовище підприємства, де за допомогою SWOT-аналізу визначаються сильні та слабкі сторони, а також можливості та загрози, пов'язані з інвестиційною діяльністю.

На наступному кроці ризики класифікуються за типами: фінансові (кредитний, валютний), ринкові (зміна цін, інфляційний), операційні (технічні збої, внутрішні процеси, людський фактор), регуляторні та стратегічні. Ця систематизація допомагає встановити пріоритети для подальшого аналізу.

Далі здійснюється збір і аналіз даних із внутрішніх звітів та зовнішніх джерел, включаючи опитування експертів (метод Delphi), аналіз історичних даних та сценарний аналіз, що дозволяє оцінити ймовірність та вплив кожного ризику. Результати оформлюються у вигляді звіту або бази даних, де кожен ризик описується за ключовими параметрами, що стає основою для наступних етапів управління – оцінки, розробки заходів мінімізації та моніторингу.

Таким чином, ідентифікація ризиків забезпечує систематичне виявлення потенційних джерел невизначеності як зовнішніх, так і внутрішніх, що є критично важливим для подальшого ефективного управління інвестиційними ризиками.

II. Аналіз та оцінка виявлених ризиків, який є ключовим для розуміння їхнього потенційного впливу на інвестиційний проект чи портфель і подальшого визначення пріоритетів для розробки заходів мінімізації. На цьому етапі здійснюється як кількісна, так і якісна оцінка ризикових подій [15].

Оцінка ризиків – це процес ідентифікації, аналізу та оцінки можливих загроз і можливостей, які можуть вплинути на досягнення цілей інвестиційного проекту чи діяльності підприємства в цілому. Оцінка ризиків є критичним кроком для прийняття обґрунтованих рішень щодо інвестування та формування стратегії управління ризиками [16].

До питання оцінки інвестиційних ризиків різні вчені підходять з різних сторін та кожний має свою точку зору. Ю. М. Жорнокуй наголошує на комплексності, розділяючи ризики за внутрішніми та зовнішніми чинниками, що сприяє ефективному управлінню [10]. Дуглас Хаббард підтримує кількісний підхід із застосуванням статистичних методів (наприклад, симуляції Монте-Карло), що дає об'єктивні числові показники, проте вимагає великої кількості даних. В. В.

Поєдинок інтегрує оцінку ризиків у загальну систему управління підприємством для досягнення балансу між прибутковістю та можливими втратами. Джон С. Халл оцінює ризики через змінні ринкових факторів, використовуючи фінансові моделі для прогнозування збитків, а Асват Дамодаран зосереджується на впливі інвестиційних ризиків на оцінку вартості активів, виділяючи систематичні та несистематичні компоненти. Таким чином, різні підходи дозволяють підлаштовувати методи оцінки ризиків до конкретних умов та цілей інвестування.

Достовірність оцінки ризиків залежить, від декількох чинників: обсяг та якість вихідної інформації, рівень невизначеності, математичний апарат, який використовується для оцінювання. Оцінка ризику передбачає два підходи: кількісний та якісний метод [16].

Кількісний метод базується на використанні математичних, статистичних та економічних моделей для визначення величини ризику. Основною його сутністю є вимірювання ризику числовими показниками, що дозволяє прогнозувати потенційні фінансові втрати та оцінювати ймовірність негативних подій. Серед популярних інструментів до кількісного аналізу відноситься модель Value at Risk (ця модель оснований на системі розподілу імовірностей, який пов'язує всі можливі величини змін ринкових факторів з їх ймовірностями), методом Монте-Карло, аналіз чутливості та інші статистичні моделі.

Перевагами кількісного методу можна назвати: надання конкретних числових показників, які можна використовувати для порівняння та прийняття рішень; можливість проведення моделювання різних сценаріїв і аналізу їхнього впливу на фінансові результати; об'єктивність у вимірюваннях за умови наявності якісних вхідних даних. До недоліків кількісного методу можна віднести: висока залежність від якості та обсягу історичних даних; моделі можуть не враховувати всі змінні, зокрема поведінкові чи рідкісні події «чорні лелеки»; складність застосування для малих або нових підприємств через недостатню кількість даних;

Якісний метод зосереджується на нечисловій оцінці ризиків за допомогою експертних оцінок, аналізу сценаріїв, SWOT-аналізу, PESTEL-аналізу тощо. Основна сутність якісного методу полягає у ідентифікації, класифікації та опису характеру ризиків, їх джерел та потенційного впливу на бізнес. Цей метод

допомагає зрозуміти складні взаємозв'язки між різними факторами та врахувати суб'єктивні аспекти прийняття рішень.

До переваги використання кількісного методу можна віднести: гнучкість і здатність охопити аспекти, що не можуть бути кількісно виміряні (наприклад, вплив змін у законодавстві, політичних подій, поведінкові чинники); можливість швидкої оцінки у випадках, коли недоступні або недостатні кількісні дані; застосування експертного досвіду, який дозволяє врахувати специфіку галузі або підприємства. Недоліками якісного методу можна назвати: суб'єктивність оцінок, що може призводити до різних інтерпретацій ризику різними експертами; відсутність чітких числових показників, що ускладнює порівняння альтернативних варіантів; обмежена можливість проведення детального аналізу сценаріїв без використання додаткових кількісних методів. Існує багато методів оцінки ризиків інвестиційної діяльності далі буде розглянуто деякі з них:

Рейтинговий підхід до оцінки ризиків базується на тому, що кожному окремому аспекту ризиків присвоюються певні бали або категорії на основі думок експертів. За цим методом визначаються головні фактори, які мають вплив на інвестиційну діяльність, після чого кожному фактору надається власний рейтинг, що дозволяє об'єднати їх у комплексний ризиковий індекс [17]. Проте, цей метод має свої недоліки. Суб'єктивність експертних оцінок може спричиняти варіації у результатах аналізу, навіть коли розглядаються ті самі чинники, що часто залежить від досвіду експертів і встановлених критеріїв оцінювання. Рейтинговий підхід не завжди здатний повно відобразити складні взаємозв'язки між різними видами ризиків та їх динамічну змінність, що іноді зменшує точність прогнозування.

Метод експертних оцінок являє собою один із базових підходів науково-технічного прогнозування, який ґрунтується на переконанні, що завдяки думкам фахівців можна створити адекватну модель майбутнього розвитку об'єкта інвестування. Дослідники, що застосовують цей метод, наголошують, що він дозволяє ідентифікувати найбільш критичні ризики та визначити середню ймовірність їх виникнення [18]. Особливу користь метод отримує в умовах обмеженості даних, коли інтелектуальна експертиза є єдиним доступним інструментом прогнозування. Проте слід відзначити, що ефективність методу

значною мірою залежить від високого рівня професіоналізму, досвіду та інтуїції експертів, а також від кількості показників, що використовуються для оцінки. Ці фактори є основними недоліками цього підходу, оскільки можуть призводити до суб'єктивних результатів і обмежувати точність прогнозів.

Метод «дерева рішень» застосовується для аналізу ризиків інвестиційних проектів, коли кількість варіантів їх реалізації є обмеженою [19]. Цей підхід дозволяє поєднати суб'єктивні судження експертів із об'єктивними даними, що дає можливість оцінити потенційні дії. Методика базується на побудові наочного графічного представлення, де кожна вершина відображає окремий варіант вибору, а зв'язки між вершинами символізують прийняття конкретних рішень, їх наслідки та операційні кроки. За допомогою цього методу проводять розрахунок імовірних значень ключових фінансових критеріїв, таких як NPV, IRR або PI, а потім аналізують розподіл цих показників за імовірнісними моделями. Однак із подовженням періоду реалізації інвестиційного проекту, навіть за незмінної кількості альтернатив, схема «дерева рішень» стає дедалі складнішою, що призводить до підвищення трудомісткості обчислювальних процесів. Це один із факторів, через який метод не часто використовується на практиці. До того ж, підхід не враховує зовнішні впливи на діяльність підприємства, зосереджуючись виключно на діях, які планує здійснити інвестор. Цей аспект стає серйозним недоліком, оскільки зовнішні фактори можуть суттєво впливати на результати інвестиційної діяльності.

Метод Монте-Карло являє собою унікальну техніку, що відрізняється від традиційних статистичних підходів, оскільки дозволяє враховувати широкий діапазон невизначеностей початкових параметрів інвестиційного проекту, з якими може зіштовхнутися інвестор у майбутньому [18]. Цей підхід поєднує використання як об'єктивних даних, так і експертних оцінок, що дозволяє створити багатогранну інформаційну базу для аналізу ризиків. Завдяки попередньо визначеним обмеженням для конкретних показників ефективності, цей метод допускає застосування великої кількості даних при аналізі потенційних загроз. Результати оцінки ризиків за методом Монте-Карло не обмежуються окремим числовим значенням, а представлені у вигляді імовірнісного розподілу всіх можливих значень

аналізованого показника. Таким чином, потенційний інвестор отримує детальну інформацію про характер та можливу величину ризиків, що дозволяє приймати більш обґрунтовані рішення щодо інвестування. При цьому, на кожному етапі моделювання будуються послідовні сценарії, використовуючи вихідні дані, які розглядаються як невизначені, тобто випадкові величини. Результати таких симуляцій аналізуються, і на їх основі визначається ступінь ризику, що дає змогу прогнозувати можливі фінансові втрати та розробляти ефективні стратегії управління ризиками.

Статистичний метод оцінки ризику ґрунтується на аналізі даних про витрати та прибутки підприємства з метою встановлення ймовірності виникнення певних подій та визначення рівня ризику [20]. Цей підхід використовує математично розроблені моделі для оцінки ймовірностей, що дозволяють достовірно прогнозувати ризикові ситуації. Водночас, попередня оцінка ризику за допомогою статистичного методу є відносно простою у виконанні, оскільки не вимагає залучення складних розрахунків чи спеціалізованих знань, що робить його доступним для широкого кола фахівців. За статистичним методом коефіцієнт ризику визначається за формулою: $k_p = n/n_{\text{заг}}$. (1.1)

де n - кількість подій настання витрат в статистичній вибірці,

$n_{\text{заг}}$ - спільна кількість подій, що розглядались у статистичній вибірці
Залежно від величини коефіцієнта k_p виділяють такі види загальних втрат, що представлені в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Області ризику за рівнем коефіцієнта k_p

№ з/п	Область	Значення коефіцієнта k_p	Рівень втрат підприємства.
1	Безризикова	$k_p=0$	Відсутність втрат, що є гарантією одержання розрахункового прибутку.
2	Мінімального ризику	$0 < k_p < 25$	Рівень втрат не перевищує чистого прибутку.
3	Підвищеного ризику	$25 < k_p < 50$	Рівень втрат дорівнює розрахунковій сумі прибутку від реалізації інвестиційного проекту.
4	Критичного ризику	$50 < k_p < 75$	Рівень втрат дорівнює розрахунковій сумі доходів підприємства
5	Неприпустимого ризику	$75 < k_p < 100$	Розміри втрат від реалізації інвестиційного проекту майже дорівнюють сумі власних коштів підприємства

Джерело: складено автором за давними [20]

Одним із недоліків статистичного методу оцінювання ризику є неможливість за результатами проведених розрахунків та визначеним рівнем ризику сформулювати обсяги можливих втрат.

Далі у табл. 1.4 проведена порівняльна характеристика представлених методів оцінювання й аналізу інвестиційних ризиків.

Таблиця 1.4

Порівняльна характеристика методів оцінювання та аналізу інвестиційних ризиків

№ з/п	Метод оцінки ризиків	Переваги	Недоліки
1	Рейтинговий метод	Метод не вимагає обробки великих обсягів даних і дозволяє ранжувати результати згідно із заздалегідь встановленою шкалою. Оцінку може проводити кваліфікований економіст, адже застосовуються базові фінансові розрахунки.	Проблематика полягає у визначенні еталонного показника для порівняння, що вимагає його адаптації до окремих напрямів діяльності. Це обмежує можливість зробити універсальні висновки щодо рівня ризику.
2	Метод експертних оцінок	Даний підхід дозволяє виділити найбільш критичні ризики та встановити середню ймовірність їх виникнення. Особливо корисний у разі обмеженості інформації.	Оцінка залежить від досвіду, професіоналізму та інтуїції експертів, що може призвести до неоднозначних результатів при недостатній кількості параметрів для аналізу.
3	Метод дерева рішень	Забезпечує інтеграцію суб'єктивних та об'єктивних оцінок, що дозволяє створити наочну схему прийняття рішень.	Вимагає значних витрат часу на обчислення, а також не враховує зовнішній вплив, оскільки зосереджується винятково на діях, які планує здійснити підприємець.
4	Метод МонтеКарло	Дозволяє досягнути високої точності за рахунок врахування широкого спектру параметрів і їх варіативності, а також прогнозувати можливі збитки шляхом моделювання випадкових процесів.	Складність методу пов'язана з необхідністю збору великої кількості експериментальних даних та передбаченням початкових параметрів іншими методами. Точність розрахунків може коливатися на рівні 5–10%.
5	Статистичний метод	Забезпечує математично обґрунтовану ймовірнісну оцінку ризику та простоту попереднього аналізу без залучення складних розрахункових процедур.	Результати залежать від якості вихідної інформації; метод не надає змогу точно визначити відсоткову ставку або розрахувати можливі втрати при реалізації проекту, а також не враховує змін параметрів протягом реалізації.

Джерело: складено автором за давними [20; 21; 22; 23]

Таблиця відображає основні підходи до оцінки ризиків з урахуванням їхніх сильних та слабких сторін, демонструючи різноманіття методів, які застосовуються для аналізу потенційних загроз у процесі інвестування. Також проведена систематизація методів оцінки інвестиційних ризиків дозволяють зробити висновок, що кожен із описаних методів оцінки ризику може найбільш ефективно використовуватися за наявності певних умов.

Попри значну кількість наукових праць, досі не існує єдиного універсального методичного підходу мінімізації інвестиційних ризиків, що пояснюється багатогранним оцінюванням як причин виникнення інвестиційних ризиків, так і їх наслідків для підприємств [23].

Після проведення оцінки інвестиційних ризиків отримані дані дозволяють класифікувати ризики за ступенем їх впливу та визначити пріоритети для подальшого управління. Ризики, які мають високий рівень впливу та ймовірність, отримують найвищий пріоритет і потребують розробки негайних заходів для їх мінімізації або хеджування. Таким чином, результатом цього етапу є створення детального рейтингового списку ризиків, а також розробка базових сценаріїв для подальшого стратегічного планування.

III. Розробка стратегії, що дозволить підприємству ефективно мінімізувати негативний вплив виявлених ризиків [17].

Стратегія починається з розробки конкретних заходів: диверсифікації портфеля для розподілу інвестицій між різними класами активів та зниження ризиків певних ринкових сегментів, хеджування із застосуванням форвардів, опціонів і свопів для фіксованої купівлі чи продажу активів, а також страхування ризиків і резервування фінансових ресурсів для створення захисного буфера.

Крім цього, важливо впровадження адаптивних рішень: створення сценаріїв (оптимістичного, песимістичного, базового) і планів реагування на зміни макроекономічних умов, ринкових коливань чи регуляторних змін. Сучасні інформаційні технології, зокрема системи бізнес-аналітики, Big Data та алгоритми машинного навчання, сприяють швидкому збору та аналізу даних, що дозволяє вчасно коригувати стратегію. Таким чином, третій етап об'єднує заходи з

мінімізації ризиків із адаптивним управлінням, що сприяє зменшенню фінансових втрат та підвищенню стійкості інвестиційної діяльності.

IV. Впровадження заходів управління, полягає у практичній інтеграції розроблених заходів у бізнес-процеси підприємства та їхньому систематичному застосуванні для мінімізації і контролю ризиків [3].

На цьому етапі головна мета полягає в тому, щоб забезпечити оперативне та безперервне впровадження заходів, визначених у стратегії, і перетворити їх на дійсні інструменти управління ризиком у повсякденній діяльності.

Спершу здійснюється розподіл ролей і відповідальностей. Керівництво підприємства має чітко визначити, які підрозділи та співробітники відповідальні за реалізацію кожного заходу. Важливо створити спеціальні комітети або робочі групи, які координуватимуть впровадження заходів, контролюватимуть їх виконання та взаємодіятимуть з іншими структурами підприємства. Це допомагає забезпечити ефективну комунікацію між всіма рівнями управління і оперативно вирішувати виникаючі питання.

Таким чином, етап впровадження заходів управління є ключовим для перетворення теоретично обґрунтованої системи управління ризиками у практичний інструмент, який забезпечує стійкість підприємства перед викликами мінливого ринкового середовища.

V. Моніторинг та контроль є критично важливим для забезпечення ефективності впроваджених заходів з мінімізації ризиків та своєчасного реагування на зміни у ринкових умовах [15].

Цей етап передбачає систематичний нагляд за показниками, що характеризують стан ризиків, аналіз ефективності застосованих стратегій та коригування планів управління у разі виявлення відхилень від запланованих результатів.

Перш за все, необхідно встановити ключові показники ефективності, які дозволяють кількісно оцінювати рівень реалізації заходів із зменшення ризиків. До таких показників відносяться, наприклад, зміни у волатильності доходності, розподіл інвестиційного портфеля, рівень ліквідності, співвідношення фактичних втрат до прогнозованих та інші фінансові індикатори.

Наступним кроком є впровадження систем автоматизованого моніторингу, які використовують сучасні інформаційні технології, зокрема, платформи Business Intelligence, аналіз великих даних (Big Data) та алгоритми машинного навчання. Завдяки цьому підприємство має можливість у режимі реального часу відстежувати зміни у фінансових показниках, ринкових умовах та інших факторах, що впливають на ризик [24].

Ключовим аспектом моніторингу є регулярне проведення внутрішніх аудитів та перевірок систем управління ризиками. Це допомагає оцінити, наскільки ефективно впроваджені заходи відповідають поставленим цілям, і виявити слабкі місця у системі. Система моніторингу та контролю повинна бути гнучкою, що дозволяє оперативно адаптувати стратегію управління ризиками у відповідь на нові виклики ринку або внутрішні зміни в компанії.

Таким чином, моніторинг та контроль як п'ятий етап управління інвестиційними ризиками забезпечують безперервний нагляд за виконанням стратегії, раннє виявлення відхилень і можливість оперативного коригування, що є критичним для підтримки конкурентоспроможності та фінансової стабільності підприємства.

VI. Зворотний зв'язок та корекція. Останній етап спрямованим на оцінку ефективності впроваджених заходів і внесення необхідних змін для підвищення результативності управління ризиками [25].

На цьому етапі аналізуються результати реалізованих стратегій з мінімізації ризиків, порівнюються фактичні показники з очікуваними, визначаються відхилення та їхні причини. Такий аналіз дозволяє зрозуміти, які заходи були успішними, а які потребують доопрацювання або заміни. На основі отриманих даних розробляються та впроваджуються коригувальні дії, спрямовані на покращення ефективності управління ризиками. Це може включати зміну підходів до ідентифікації ризиків, перегляд методів оцінки, оновлення стратегій мінімізації або посилення контролю та моніторингу.

Зворотний зв'язок та корекція сприяють формуванню культури безперервного вдосконалення процесів управління ризиками в організації.

Регулярний аналіз та адаптація стратегій дозволяють підприємству залишатися гнучким і стійким до змін у зовнішньому середовищі.

Таким чином, шостий етап забезпечує замкненість циклу управління інвестиційними ризиками, дозволяючи організації не лише реагувати на поточні виклики, але й активно готуватися до майбутніх, підвищуючи загальну ефективність та стійкість інвестиційної діяльності.

Підсумовуючи усе вище сказане, ключові етапи управління інвестиційними ризиками показані у графічному вигляді на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Схема управління інвестиційними ризиками

Джерело: складено автором

Отже управління інвестиційними ризиками є багатоступеневим процесом, що включає ідентифікацію, оцінку, аналіз та розробку заходів для мінімізації потенційних втрат. Ефективне управління ризиками сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства та забезпечує його фінансову стійкість. Впровадження системи управління ризиками дозволяє підприємству активно реагувати на зміни в зовнішньому та внутрішньому середовищі, що є критично важливим для успішної реалізації інвестиційних проектів та досягнення стратегічних цілей.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНИХ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Особливості фінансово-економічної діяльності ФОП «Гаценко А.О.»

У даній роботі буде розглянуто швейне підприємство ФОП «Гаценко А. О.». Підприємство займається шиттям різного одягу починаючи від купальників закінчуючи зимовими пуховиками. Ключові відомості про підприємство дослідження викладені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Основні дані про підприємство

Показник	Дані
Повне найменування	ФОП «Гаценко Альона Олександрівна».
Організаційно-правова форма	Підприємство.
Основний вид діяльності	Виробництво іншого одягу й аксесуарів.
Адреса	65481, Одеська обл., Одеський р-н, місто Южне(п), вул.Хіміків, буд. 12, кв. 64.
Директор	Гаценко Альона Олександрівна
Телефон	+ (093) 38-291-29
E-mail	volosvetaser@gmail.com

Джерело: складено автором за даними [27]

Основним видом діяльності підприємство є шиття різного одягу: нижньої білизни, купальників, панчішно-шкарпеткових виробів, штанів, светрів, майок, верхнього одягу (курток), взуття. Окрім основного напрямку шиття одягу підприємство додатково займається стороною діяльністю, наданням в оренду автомобілів і легкових автотранспортні засобів.

Таблиця 2.2

Напрями підприємницької діяльності ФОП «Гаценко А. О.»

Код згідно з КВЕД	Назва згідно з КВЕД
14.19	Виробництво іншого одягу й аксесуарів.
14.13	Виробництво іншого верхнього одягу.
14.14	Виробництво спіднього одягу.
14.31	Виробництво панчішно-шкарпеткових виробів.
14.39	Виробництво іншого трикотажного та в'язаного одягу
47.82	Роздрібна торгівля з лотків і на ринках текстильними виробами, одягом і взуттям.
47.71	Роздрібна торгівля одягом у спеціалізованих магазинах.
47.19	Роздрібна торгівля одягом у неспеціалізованих магазинах.
77.11	Надання в оренду автомобілів і легкових автотранспортних засобів.
68.20	Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна.

Джерело: складено автором за даними [27]

Як показано у таблиці підприємство використовує різні шляхи для реалізації свого товару від роздрібна торгівля до реалізації товару у спеціалізованих так у неспеціалізованих магазинах одягу.

Окрім представлених способів реалізації товару підприємство також приймає індивідуальні замовлення. Мінімальна кількість замовлення складає 30 од. товару. Підприємство може пошити одяг будь-якого фасону за бажанням замовника, ціна на замовлення може змінюватись в залежності від розміру замовлення та його складності.

Підприємство базується на принципах клієнтоорієнтованості, гнучкості логістичних процесів і високих стандартів сервісу. ФОП «Гаценко А. О.» забезпечує оперативну обробку замовлень, консультації клієнтів, а також пропонує різноманітні варіанти вже готових макетів одягу. Особливу увагу приділено якості товару який створюється на підприємстві.

Функціонування підприємства супроводжується активним впровадженням сучасних технологій на підприємстві, сучасні швейні машинки, ефективні способи шиття одягу, комфортні умови праці. Усі ці умови дозволяють забезпечувати високу ефективність та якість роботи на підприємстві навіть в умовах зростаючої конкуренції в сегменті шиття одягу. Водночас підприємство приділяє значну увагу дотриманню етичних принципів ведення бізнесу, що проявляється у виготовленні якісного одягу і відповідальній роботі з клієнтами.

Далі розглянемо фінансово-економічну діяльність ФОП «Гаценко А. О.». Слід відзначити, що вона орієнтована на забезпечення стабільного зростання операційних показників через оптимізацію витратних процесів, розширення ринкової частки та впровадження нових технологій.

Проаналізуємо основні показники діяльності підприємства ФОП «Гаценко А. О.» за останні три роки (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Аналіз фінансово-економічної діяльності ФОП «Гаценко А. О.» за 2022-2024 рр.

Показники. од. вим.	Фактичні дані за періоди			Динаміка показників			
				2023/2022		2024/2023	
	2022	2023	2024	+/-	%	+/-	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	27 137	16 947	18 243	-10190	0,624	1296	1,076
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	14 786	8 956	9 324	-5830	0,606	368	1,041
Валовий прибуток (збиток), тис. грн.	12 351	7 991	9 102	-4360	0,647	1111	1,139
Інші доходи	199	87	103	-112	0,437	16	1,184
Інші витрати	8 293	5 962	6 428	-2331	0,719	466	1,078
Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн.	4 257	2 116	2 677	-2141	0,497	561	1,265
Чистий прибуток, тис. грн.	4 240	2 108	2 668	-2132	0,497	560	1,266
Необоротні активи, тис. грн.	920	1 007	940	87	1,095	-67	0,933
Оборотні активи, тис. грн.	16 921	11 691	15 541	-5230	0,691	3850	1,329
Запаси, тис. грн.	13 139	9 237	11 523	-3902	0,703	2326	1,252
Дебіторська заборгованість, тис. грн.	2 834	980	2 482	-1854	0,346	1502	2,533
Грошові кошти, тис. грн.	726	998	1 221	272	1,375	223	1,223
Власний капітал, тис. грн.	8 130	3 817	7 536	-4313	0,469	3719	1,974
Поточні зобов'язання, тис. грн.	9 711	8 881	9 134	-830	0,915	253	1,028
Валюта балансу, тис. грн.	17 842	12 698	16 440	-5144	0,712	3742	1,295
Робочий капітал, тис. грн.	7 209	2 809	6 521	-4400	0,390	3712	2,321

Джерело: складено автором за даними [додатків А; Б]

З наведених даних можна побачити, що протягом 2023 року спостерігалось суттєве зменшення показника чистого доходу від реалізації продукції та послуг, показник зменшився на 10 190 тис. грн. або на 27,6% у відносному вимірі порівняно з 2022 роком. Це зменшення було зумовлено скороченням ринків збуту та зменшенням попиту на товар. Однак у 2024 році показник збільшився на 1 296 тис. грн або на 7,6%, що є наслідком покращення загальної економічної ситуації, збільшенням платоспроможного попиту та перегляду бізнес-стратегії компанії.

Собівартість реалізованої продукції протягом 2023 року також зменшилась на 5 830 тис. грн або на 39,4%, що свідчить про відповідне зменшення обсягів діяльності. Водночас у 2024 році відбулося незначне збільшення собівартість

реалізованої продукції на 368 тис. грн або на 4,1%, це сталося через недоліки у оптимізації витрат та неефективну реструктуризації логістичних процесів.

Валовий прибуток підприємства у 2023 році він зменшився на 4 360 тис. грн. або на 35,3%, що відповідало зменшенню доходів. Та в 2024 році показник збільшився на 1 111 тис. грн або на 13,9%, що відображає суттєве покращення фінансових результатів внаслідок збільшення обсягів продажу.

Інші доходи, отримані підприємством, демонстрували зменшення: у 2023 році показника зменшився на 112 тис. грн. або на 56,3%, та у 2024 році цей показник збільшився на 16 тис. грн. або на 18,4%. Таке зростання свідчить про ефективну диверсифікацію джерел доходів підприємства.

Інші витрати підприємства у 2023 році зменшились на 2 331 тис. грн або на 28%, що супроводжувало зменшенням обсягів діяльності, та у 2024 році показник збільшився на 466 тис. грн або на 7,8%, що вказує на недоліки у оптимізації витратної частини бюджету.

Фінансовий результат до оподаткування та чистий прибуток підприємства продемонстрували аналогічну динаміку: у 2023 році фінансовий результат зменшився на 2 141 тис. грн або на 50,3%, а чистий прибуток – на 2 132 тис. грн. або на 50,3%. У 2024 році фінансовий результат трохи збільшився на 561 тис. грн або на 26,5%, а чистий прибуток збільшився на 560 тис. грн або на 26,6%. Такі різкі зміни вказують на вплив зовнішніх економічних чинників та внутрішніх змін у процесі роботи підприємства.

Стосовно активів ФОП «Гаценко А. О.», варто зазначити незначне збільшення необоротних активів на 9,5% у 2023 році і подальше падіння на 6,7% у 2024 році, що свідчить про зменшення інвестицій у довгострокові ресурси та вибуття частини основних засобів. Оборотні активи, навпаки, суттєво зменшились у 2023 році на 30,9%, хоча в 2024 році їх приріст був значним на 32,9%, що свідчить про стабілізацію обсягу оборотного капіталу.

Запаси підприємства зменшились у 2023 році на 30%, проте вже у 2024 році показник збільшився на 25,2%, що свідчить про збільшення валюти яке підприємство може швидко перетворити на активи при необхідності.

Дебіторська заборгованість різко зменшилась у 2023 році на 65,5%, та у 2024

році показник збільшився на 53,3%, що свідчить про певне послаблення контролю над платежами покупців та перенесення строків розрахунків.

Грошові кошти підприємства збільшились у 2023 році на 37,5% та у 2024 році показник продовжував збільшившись на 22,3%, що є позитивним сигналом щодо поточного фінансового стану підприємства.

Щодо зобов'язань ФОП «Гаценко А. О.», то власний капітал у 2023 році зменшився на 53,1%, а в 2024 році різко збільшився на 97,4%, що свідчить про позитивну капіталізацію бізнесу. Поточні зобов'язання трохи зменшились у 2023 році на 8.5%, але збільшились на 2,8% у 2024 році, що є наслідком збільшення обсягів комерційної активності.

Узагальнюючи аналіз, слід зазначити, що у 2023 році ФОП «Гаценко А. О.» демонструвало динамічне зменшення більшості фінансових показників, та у 2024 році підприємство показало незначне відновлення показників. Основними причинами таких змін у 2023 році слід вважати зовнішньоекономічну нестабільність, зміну споживчого попиту, внутрішні організаційні труднощі. Та в 2024 році підприємство змогло адаптуватись та переглянути стратегію діяльності підприємства в умовах мінливого економічного середовища.

На основі вищенаведених даних розрахуємо показники рентабельності підприємства (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Аналіз показників рентабельності ФОП «Гаценко А. О.» за 2022-2024 рр.

Показники, од. вим.	Формула	Фактичні дані за періоди			Динаміка показників	
		2022	2023	2024	2023/2022	2024/2023
Рентабельність продукції, %	(Чистий прибуток/Повна собівартість) *100%	28,7	23,5	28,6	0,821	1,216
Рентабельність активів, %	(Чистий прибуток/Валюта балансу) *100%	23,8	16,6	16,2	0,699	0,978
Рентабельність власного капіталу, %	(Чистий прибуток/Власний капітал) *100%	52,2	55,2	35,4	1,059	0,641
Рентабельність сукупного капіталу, %	(Прибуток від операційної діяльності/Валюта балансу)*100%	23,9	16,7	16,3	0,698	0,977

Джерело: складено автором за даними [додатків А; Б]

З наведених даних видно, що рентабельність продукції ФОП «Гаценко А. О.» у 2022 році становила 28,7%, у 2023 році вона дещо знизилася до 23,5 %, це незначне зменшення можна пояснити зростанням повної собівартості реалізованої продукції швидшими темпами, ніж приріст чистого прибутку, що вказує на зростання витрат на одиницю продукції. У 2024 році рентабельність продукції збільшилась до рівня 28,6%. Основною причиною такого істотного покращення стало збільшення обсягів чистого прибутку на фоні збільшення виручки та відповідно, достатнє покриття постійних витрат.

Рентабельність активів підприємства у 2022 році становила 23,8%, у 2023 році показник зменшився до 16,6%. Така негативна динаміка вказує на неефективне використання активів в умовах зменшення господарської діяльності. Проте у 2024 році рентабельність активів знизилася до 16,2%. Причинами цього стали як значне скорочення чистого прибутку, так і часткова інерційність структури активів, яка не встигла адаптуватися до змін ринкової кон'юнктури.

Рентабельність власного капіталу ФОП «Гаценко А. О.», що в 2022 році становила досить високі 52,2%, у 2023 році збільшилась до 55,2%. Це збільшення було обумовлене дивідендною політикою та реінвестуванням доходів у більш прибуткові активи. У 2024 році цей показник зазнав падіння до 35,4%, що свідчить про кризу прибутковості власного капіталу.

Рентабельність сукупного капіталу ФОП «Гаценко А. О.» демонструвала аналогічну динаміку: падіння з 23,9% у 2022 році до 16,7% у 2023 році та подальше падіння до 16,3% у 2024 році. Падіння показника було обумовлене зменшенням операційного прибутку за умов скорочення діяльності, загального зниження обсягів прибуткової операційної активності на фоні економічної нестабільності та втрати частки ринку.

Узагальнюючи результати аналізу, слід зазначити, що у 2023 році ФОП «Гаценко А. О.» демонструвало падіння більшості показників рентабельності, що свідчило про неефективне управління ресурсами та фінансами в період розвитку. Проте у 2024 році спостерігається незначне покращення рентабельності за всіма основними напрямками, що свідчить про відновлення фінансової діяльності підприємства. До основних причин можна віднести незначне збільшення обсягів

реалізації, збільшення прибутковості операційної діяльності, відновлення споживчого попиту та загальне покращення макроекономічних умов.

Далі для визначення конкурентних переваг ФОП «Гаценко А. О.» розраховуємо показники його платоспроможності (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Аналіз показників платоспроможності ФОП «Гаценко А. О.» за 2022-2024 рр.

Показники, од. вим.	Формула	Фактичні дані за періоди			Нормат. значення	Динаміка показників	
		2022	2023	2024		2023/2022	2024/2023
Коефіцієнт поточної ліквідності	Оборотні активи/Поточні зобов'язання	1,74	1,32	1,70	$\geq 0,8-1$	0,755	1,292
Коефіцієнт термінової ліквідності	(Оборотні активи – Запаси)/Поточні зобов'язання	0,39	0,28	0,44	0,5-1	0,710	1,576
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Грошові кошти/Поточні зобов'язання	0,07	0,11	0,13	$\geq 0,2$	1,503	1,190
Коефіцієнт фінансової стійкості	(Довгострокові зобов'язання + Поточні зобов'язання)/ (Власний капітал)	1,54	2,58	1,54	0,7-0,9	1,674	0,597
Коефіцієнт власного капіталу	Власний капітал/Валюта балансу	0,46	0,30	0,46	$> 0,2$	0,660	1,525
Коефіцієнт оборотності активів	Чистий дохід/Власний капітал	0,52	0,55	0,35	> 1	1,059	0,641

Джерело: складено автором за даними [додатків А; Б]

У період з 2022-2024 рр. ФОП «Гаценко А. О.» продемонструвало падіння своєї поточної платоспроможності, що відобразилося на динаміці коефіцієнта поточної ліквідності. Зокрема, значення цього показника зменшилось з 1,74 у 2022 році до 1,32 у 2023 році та у 2024 році показник збільшився до 1,70 у порівнянні з 2023 року. Відновлення в 2024 році може бути наслідком покращення управління оборотними коштами або зниження зобов'язань. Загальний рівень ліквідності залишається задовільним, що дозволяє підприємству своєчасно погашати поточні зобов'язання, проте різкі коливання можуть вказувати на нестабільність в управлінні оборотними активами.

Щодо коефіцієнта термінової ліквідності, то спостерігається його падіння з

0,39 у 2022 році до 0,28 у 2023 році, а потім збільшення до 0,44 у 2024 році. Не дивлячись на позитивний показник 2024 року, залишається потенційний ризик, адже підприємство має обмежені можливості швидко перетворити у готівку, свої запаси валюти для покриття термінових зобов'язань. Це може викликати труднощі при ризикових ситуаціях або зниженні оборотних коштів.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності продемонстрував позитивну тенденцію, збільшившись з 0,07 у 2022 році до 0,11 у 2023 році, та збільшившись у 2024 році до 0,13, це свідчить про поступове накопичення грошових коштів або зменшення поточних зобов'язань. Низьке значення показника свідчить про недостатній резерв готівки для негайного покриття зобов'язань. Це може створювати ризики в умовах різкого збільшення витрат або непередбачених витрат, що вимагатимуть підвищеної ліквідності.

Коефіцієнт фінансової стійкості виявляє стійке збільшення: з 1,54 у 2022 році до 2,58 у 2023 році та не дивлячись на це вже у 2024 році показник зменшився до 1,54 у порівнянні з 2023 роком. Це свідчить про відновлення власного капіталу та зниження заборгованості, що позитивно впливає на структуру фінансування.. Відновлення показнику поліпшує ситуацію, проте для підприємства необхідні подальшої оптимізації структури капіталу.

Коефіцієнт власного капіталу, навпаки, демонструє негативну тенденцію, скоротившись з 0,46 у 2022 році до 0,30 у 2023 році що свідчить про тимчасову слабкість власного капіталу щодо валюти балансу й зміну структури фінансування. У 2024 році показник відновився досягши 0,46, це вказує на покращення фінансових результатів та скорочення зобов'язань.

Коефіцієнт оборотності активів зазнав невелике збільшення з 0,52 у 2022 році до 0,55 у 2023 році, це пов'язане із стабільним прибутком або ефективнішим використанням активів. Та у 2024 році показник впав до 0,35, це являється наслідком зниження чистого доходу та зростання власного капіталу без адекватного збільшення доходів.

Отже, загалом підприємство ФОП «Гаценко А. О.» демонструє можливості для покращення як в сфері оперативного управління грошовими потоками, так і в оптимізації активів для підвищення прибутковості. За умов правильної корекції

операційної діяльності підприємство може зменшити ризики та забезпечити стабільний розвиток.

2.2. Аналіз внутрішніх та зовнішніх факторів формування інвестиційних ризиків на підприємстві

Будь-яке інвестування супроводжується ризиками, які можуть впливати на досягнення очікуваних результатів. Сучасні дослідження підкреслюють важливість ідентифікації ризиків, що являється важливим кроком у процесі інвестиційної діяльності. Ця функція включає в себе процес визначення потенційних загроз для інвестиційних проектів та їх детальний аналіз для подальшої мінімізації інвестиційних ризиків.

Безпека інвестицій, або мінімізація інвестиційних ризиків, означає невразливість здійснених інвестицій до несприятливих змін на ринку та стабільність отримання доходу [28]. Джерелами ризиків можуть бути внутрішні та зовнішні чинники, що визначають рівень інвестиційних ризиків на підприємстві.

До внутрішніх факторів інвестиційних ризиків належать: фінансово-економічний стан підприємства; організаційна-структура; операційний стан підприємства; інноваційні технології, корпоративна культура, ділова репутація підприємства, збалансованість внутрішніх можливостей із впливом зовнішніх загроз.

Зовнішні ж чинники охоплюють макроекономічні умови в державі, тому варто розуміти, що зовнішні фактори не залежать від підприємства, а тому їх слід враховувати не тільки для кожного конкретного суб'єкта господарювання, але і для групи схожих підприємств. До зовнішніх факторів відносяться політико-правове поле, інтенсивність конкуренції, технологічні тренди в галузі, а також соціально-демографічні та природно-кліматичні ризики.

Тому під час прийняття рішень та заходів з питань щодо інвестиційної діяльності керівництво компанії має обов'язково враховувати та аналізувати вплив всіх видів інвестиційних ризиків.

Далі детальніше буде розглянуто кожний з внутрішніх та зовнішніх факторів

який може вплинути на інвестиційні ризики на підприємстві.

Зовнішні фактори – це ризики, що виникають поза межами компанії та перебувають поза її контролем, тобто організація не може передбачати їх появу чи безпосередньо впливати на час і спосіб реалізації цих подій. Вони охоплюють широкий спектр потенційно негативних подій – від економічних потрясінь до природних катаклізмів та геополітичних конфліктів. Для бізнесу зовнішні ризики найчастіше є менш передбачуваними та можуть призвести до значних фінансових втрат або репутаційних збитків.

Економічно правовий фактор розглядає як економічні, так і правові умови зовнішнього середовища підприємства, які спільно формують його інвестиційні ризики. З економічного боку це насамперед макроекономічні показники: темпи інфляції, динаміка цін, валютні курси, доступність кредитних ресурсів і рівень оподаткування. З правового боку ключове значення мають стабільність і прозорість законодавства, система оподаткування, захист прав власності, норми корпоративного і трудового права, а також екологічні та антикорупційні регулювання. Основні економічні чинники, що впливають на інвестиційні ризики, можуть включати:

- Рівень інфляції, якщо цей показник буде високим це призведе до зменшення купівельної спроможності споживачів і може призвести до зростання витрат на сировину та енергоносії.

- Валютні коливання, особливо в умовах нестабільного валютного ринку, можуть вплинути на вартість імпортованих матеріалів і обладнання, а також на доходи від експорту.

- Зростання відсоткової ставки підвищує вартість кредитних ресурсів, що може обмежити можливості підприємства щодо фінансування інвестиційних проектів.

- Високе безробіття може свідчити про слабкість економіки, але також може означати наявність доступної робочої сили і навпаки низький рівень безробіття вказує на велику зайнятість населення, що приводить до дефіциту кадрів.

- Зміни в податковому законодавстві, такі як підвищення ставок податків

або скасування пільг, можуть збільшити фінансове навантаження на підприємство. Нестабільність податкової політики створює невизначеність і ускладнює довгострокове планування.

Правове середовище визначає рамки, в яких підприємство здійснює свою діяльність, і впливає на рівень правової безпеки та передбачуваності бізнес-процесів. Основні правові чинники, що впливають на інвестиційні ризики, включають:

- Часті зміни в законодавстві, особливо без достатнього перехідного періоду, створюють правову невизначеність і можуть призвести до додаткових витрат на адаптацію до нових вимог.

- Ефективність судової системи та здатність забезпечити виконання контрактів. Слабка правозастосовна практика може знизити довіру до правової системи та збільшити ризики втрати інвестицій.

- Високий рівень корупції та неефективне правозастосування підривають довіру до правової системи та створюють додаткові бар'єри для інвесторів.

- Надмірне або складне регулювання зокрема, складні процедури отримання дозволів, ліцензій або сертифікації можуть затримувати реалізацію інвестиційних проєктів.

- Недостатній захист прав власності, включаючи інтелектуальну власність, може відлякувати інвесторів, особливо в галузях, де інновації та ноу-хау є ключовими активами.

Економічні та правові чинники тісно взаємодіють і спільно формують загальні умови для інвестування в підприємство. Нестабільність макроекономічних показників у поєднанні з невизначеністю правового середовища значно підвищують інвестиційні ризики, адже ускладнюють прогнозування доходів, оцінку витрат і захист прав інвесторів. Навпаки, сприятливі економічні умови та прозоре й передбачуване законодавство мінімізують невизначеність, створюють довіру та підвищують інвестиційну привабливість підприємства.

Фактор ринкового та конкурентного стану допомагає визначити загальний стан економіки та конкретної галузі, в якій функціонує підприємство. Його вплив

охоплює широкий спектр аспектів, які можуть як сприяти, так і перешкоджати успішній реалізації інвестиційних проектів.

Для вивчення ринку розглядається такі чинники як розмір ринку, темпи зростання ринку, обсяги продажів, еластичність цін, прибутковість, диференціація продукту, рівень попиту та пропозиції а також тенденції розвитку галузі.

Конкурентне середовище визначає умови, в яких підприємство функціонує, та впливає на його здатність залучати інвестиції та забезпечувати стійкий розвиток. Конкуренція на ринку формується під впливом низки чинників наприклад: кількість та сила конкурентів; бар'єри входу на ринок; загроза замінників; цінова політика конкурентів; доступ до ресурсів та технологічні зміни.

Ринкова та конкурентна ситуація безпосередньо впливає на формування інвестиційних ризиків через:

- Нестабільність ринку, що може призвести до неможливості підприємством досягти запланованого доходу або прибутку.
- Збільшення ціни на сировину, що призводить до збільшення собівартості товару.
- Поява нових або агресивних конкурентів які можуть відвоювати частину ринку, що зменшить доходи підприємства.
- Зміни в уподобаннях споживачів, що призведе до зменшення частки ринку підприємства.
- Швидкий розвиток технологій, що може зробити інвестиції в певні активи або технології нерентабельними.
- Обмежений доступ до ресурсів або зростання їх вартості може призвести до збільшення операційних витрат підприємства.

Вчений Далик В. П. зазначає, що в умовах глобалізації та швидких технологічних змін конкуренція стає одним із ключових чинників, що визначають успішність і стійкість підприємств на ринку. Інвестиційна стратегія повинна бути адаптивною до змін у конкурентному середовищі, що вимагає від підприємств постійного моніторингу та аналізу конкурентів, ринкових тенденцій та технологічних нововведень [29].

Технологічний фактор є одним із зовнішніх чинників, що впливають на

формування інвестиційних ризиків підприємства. У сучасному динамічному середовищі технологічні зміни можуть як відкривати нові можливості для розвитку, так і створювати суттєві загрози для стабільності та конкурентоспроможності бізнесу. Технологічний фактор охоплюють такі чинники як технологічні зміни, інновації та науково-технічний прогрес, доступності технологій, рівень автоматизація та цифровізації.

Технологічний фактор здатний впливати на формування інвестиційних ризиків підприємства наступним чином:

- Застарілі технологій та нездатність підприємства адаптуватися до нових технологічних тенденцій як наслідок може призвести до втрати конкурентних переваг.
- Інвестиції в застарілі технології це може призвести до втратити технологіями своєї вартість через появу більш ефективних рішень.
- Невідповідність продукції або послуг сучасним технологічним стандартам – знизити попит та прибутковість інвестицій.
- Підвищення витрат через необхідність модернізації технологічної бази, що підвищує загальний рівень інвестиційного ризику.

Таким чином, технологічний фактор є важливим фактором, що впливає на інвестиційні ризики підприємства. Недостатній рівень технологічного розвитку та нездатність підприємства адаптуватися до технологічних змін може призвести до втрати конкурентних переваг, знецінення активів, невідповідності ринковим вимогам та підвищення витрат, що в сукупності підвищує рівень інвестиційного ризику.

Населення будь якого регіону становить основу для формування споживчого попиту та кадрового потенціалу підприємства, створюючи передумови як для зростання, так і для виникнення нових ризиків. Соціально демографічні чинники визначають довгострокові тенденції на ринку праці, структуру споживання, соціальну напругу та рівень добробуту населення, що безпосередньо впливає на платоспроможність клієнтів і вартість залучення та утримання персоналу підприємства. До цього фактору входять такі показники, як чисельність населення, його вікова та статева структура, рівень народжуваності та смертності, урбанізація,

рівень освіти, професійна кваліфікація, доходи та зайнятість населення.

Соціально демографічні чинники створюють низку ключових ризиків для інвестиційної діяльності:

- Нестача кваліфікованих фахівців, що може вплинути на підвищення вартості залучення персоналу й уповільнення реалізацію проектів.
- Зміни в структурі населення, такі як старіння, можуть змінити попит на певні товари та послуги, що може впливає на дохідність підприємства.
- Високий рівень еміграції може зменшити внутрішній ринок та знизити споживчий попит, що в свою чергу може призвести до зменшення доходів підприємства.
- Обмежена купівельна спроможність населення, що призведе до зниження доходів підприємства, це в свою чергу може збільшити потребу у додаткових маркетингових витратах.

Українська вчена Березіна С. Б. зазначає, що динаміка демографічних та соціальних процесів формує потребу в нових підходах до управління кадровим потенціалом і маркетинговою стратегією підприємств, оскільки ризики скорочення ресурсу праці та падіння платоспроможності безпосередньо позначаються на інвестиційній привабливості [30].

Екологічні аспекти набувають дедалі більшого значення в інвестиційній діяльності підприємств, особливо в умовах глобального потепління, посилення екологічного законодавства та зростання вимог до сталого розвитку. Екологічна ситуація та екологічна поведінка підприємства дедалі частіше виступають критеріями оцінки формування інвестиційних ризиків. Підприємства, які ігнорують екологічні стандарти або працюють у регіонах з несприятливою екологічною ситуацією, можуть втратити довіру як інвесторів, так і споживачів.

До екологічного фактору входять такі чинники як екологічне законодавство та нормативні вимоги; рівень забрудненості навколишнього середовища; кліматичні зміни та природні катастрофи. Сьогодні екологічний фактор розглядається не лише як зовнішній вплив, а й як стратегічна складова стійкого розвитку бізнесу.

Екологічні умови можуть прямо чи опосередковано формувати низку

інвестиційних ризиків для підприємства. По-перше, це ризики додаткових витрат, пов'язаних із впровадженням нових екологічних стандартів, утилізацією відходів, очищенням викидів, модернізацією виробництва. По-друге, це репутаційні ризики, коли підприємство зазнає тиску з боку громадськості або екологічних організацій, що знижує інтерес інвесторів. По-третє, ризики регуляторного характеру – можливість накладення штрафів або обмеження діяльності з боку держави у випадку порушень екологічного законодавства.

Також варто враховувати довгострокові стратегічні ризики, зумовлені глобальними змінами клімату. Зміна екологічних умов у регіоні може призвести до скорочення природних ресурсів, підвищення цін на воду чи енергію, порушення логістичних ланцюгів тощо. Особливо важливо це для підприємств, діяльність яких на пряму пов'язана з природними ресурсами або аграрною сферою.

Зовнішні чинники, що впливають на формування інвестиційних ризиків підприємства, не діють ізольовано; вони взаємодіють між собою, створюючи складну мережу впливів. Економічні коливання можуть спричинити зміни в законодавстві, що, своєю чергою, впливає на правове середовище для бізнесу. Наприклад, економічна нестабільність може змусити уряд вносити термінові зміни до податкового або екологічного законодавства, що створює додаткові ризики для інвесторів.

Далі розглянуто внутрішні фактори. Характеристики та процеси, що виникають всередині організації й безпосередньо впливають на реалізацію інвестиційних проектів являються внутрішніми факторами. Вони відображають економічну, фінансову, технологічну, організаційну та управлінську базу підприємства, що створюють як можливості, так і загрози для стабільності та розвитку бізнесу.

Фінансово-економічний фактор являється одним із ключових факторів, що впливають на формування інвестиційних ризиків на підприємстві. Він охоплює фінансову стабільність, ліквідність, прибутковість, ефективність використання ресурсів та загальний стан економічної діяльності підприємства. Саме фінансово-економічні показники найчастіше стають предметом детального аналізу з боку потенційних інвесторів, оскільки дозволяють зробити висновки про

платоспроможність підприємства, його здатність генерувати дохід, обслуговувати зобов'язання та забезпечувати повернення інвестицій у майбутньому.

Фінансово-економічна стійкість підприємства це основа формування його інвестиційних ризиків. Саме фінансові показники є критичними при ухваленні рішень інвесторами, оскільки вони демонструють реальні можливості реалізації інвестиційного проекту та перспективи його окупності. Якщо підприємство має нестабільну фінансову базу, перевищує ліміти заборгованості або демонструє збиткову діяльність, інвестор сприймає це як високий рівень ризику щодо втрати вкладених коштів. Низька ліквідність і погані показники платоспроможності свідчать про ризик невиконання підприємством своїх фінансових зобов'язань.

Наявність позитивного фінансового результату є маркером забезпечення конкурентоспроможності на мікрорівні фінансової системи. Зважений підхід до управління даним ключовим внутрішнім джерелом фінансових ресурсів підприємства дозволяє оптимізувати виробничі процеси за рахунок інвестиційного забезпечення інноваційних програм розвитку, що передбачають удосконалення технологічних аспектів виробничої діяльності, сприяючи зростанню якості товарів та послуг [31].

Організаційно-структурний фактор охоплює всі елементи управління підприємством: розподіл повноважень, структуру підрозділів, ефективність комунікацій, рівень централізації/децентралізації, якість управлінських рішень, систему контролю, а також ступінь гнучкості організації до змін ринкових умов. Ефективна та прозора організаційна структура це важливий індикатор потенційної стабільності та здатності підприємства ефективно реалізовувати інвестиційні проекти.

Організаційна структура одна із чинників визначальних ефективність впровадження інвестиційного проекту. Якщо структура є надто громіздкою, з високим рівнем бюрократії, це може затримувати процес прийняття рішень, збільшувати витрати на управління та створювати ризики неузгоджених дій між підрозділами. І навпаки, чітка та гнучка структура сприяє оптимальному розподілу ресурсів, швидкому реагуванню на зовнішні виклики та досягненню стратегічних цілей.

Недоліки в організаційній структурі можуть призводити до таких інвестиційних ризиків як неефективної реалізації проектів через низьку координацію дій, затримки термінів виконання роботи через складність узгоджень між підрозділами, низький рівень прозорості управління, що може призвести до втрати контролю над інвестиційними потоками, залежності від ключових осіб, що може призвести до втрати керованості при зміні управлінського складу.

Фактор операційної ефективності вказує на здатність підприємства ефективно використовувати свої ресурси (матеріальні, людські та фінансові) для досягнення стратегічних цілей, мінімізації витрат, підвищення продуктивності праці та забезпечення стабільного функціонування виробничих і управлінських процесів. Високий рівень операційної ефективності є показником того, що підприємство може ефективно реалізовувати інвестиційні проекти, знижуючи при цьому ймовірність фінансових втрат.

Операційна ефективність є фундаментом для довгострокового зростання підприємства. Вона дозволяє не лише зменшити витрати, але й забезпечити стійкість до зовнішніх умов. Для інвестора це є свідченням того, що підприємство здатне забезпечити очікувану дохідність інвестицій навіть за несприятливих умов

Низька операційна ефективність значно підвищує інвестиційні ризики підприємства, оскільки свідчить про неефективну реалізацію інвестиційного проекту, високі операційні витрати, несправності у виконанні планів або навіть втрату ринкових позицій. Для інвестора важливо розуміти, чи спроможне підприємство отримувати стабільний дохід на основі вже існуючої моделі діяльності, і наскільки ця модель гнучка щодо змін в умовах конкуренції або кризи.

Також варто відмітити, що низька адаптивність бізнес-процесів, відсутність ефективної логістики, затримки у виконанні замовлень та високий рівень браку є сигналами операційних загроз, які можуть призвести до втрати довіри з боку партнерів, клієнтів та, відповідно, інвесторів.

В умовах стрімкого науково-технічного прогресу, глобалізації та цифрової трансформації, інноваційний фактор демонструє здатність підприємства до впровадження нових технологій на підприємстві. Інновації є критично важливими для підприємством оскільки вони забезпечують довгострокову

конкурентоспроможності підприємства, адаптацію до змін ринку та ефективного використання інвестицій. Саме тому інвестори все частіше оцінюють інноваційний потенціал підприємства як один із пріоритетних критеріїв перед прийняттям інвестиційних рішень.

Інноваційна активність підприємства може як зменшувати, так і підвищувати інвестиційні ризики, залежно від ефективності управління цим процесом. Вчена Шкуренко О. у своїй роботі підкреслює, що інноваційний потенціал підприємства є визначальним фактором його привабливості для інвесторів [32]. Проте інноваційність повинна базуватися на системному підході до управління змінами, інакше вона перетворюється з конкурентної переваги на джерело ризиків і нестабільності. Інновації пов'язані з високим рівнем невизначеності та витратами, особливо на етапі досліджень, розробки та впровадження. Помилки в інноваційній стратегії можуть призвести до:

- не виправданих інвестицій у неперспективні технології;
- низької окупності інноваційних проектів;
- втрати ринкової позиції, якщо інновації не відповідають потребам споживачів;
- труднощів в адаптації персоналу та зростання внутрішніх конфліктів.

Інноваційний фактор відіграє двозначну роль у формуванні інвестиційних ризиків. З одного боку, він є джерелом майбутнього зростання і підвищення ефективності, з іншого – несе ризики, пов'язані з невизначеністю, витратами та можливою неефективністю впровадження нововведень.

Фактор корпоративної культури визначає цінності, норми, традиції, стиль управління та взаємовідносини всередині організації, цей фактор формує поведінку персоналу, його мотивацію, відданість цінностям компанії, а також рівень довіри між працівниками та керівництвом. Від зрілої та ефективної корпоративної культури залежить здатність підприємства адаптуватися до змін, реалізовувати стратегії розвитку, впроваджувати інновації та утримувати таланти.

Корпоративна культура формує організаційну поведінку, яка прямо впливає на здатність компанії до стратегічної реалізації проектів, управління ризиками, інноваційної діяльності та виконання інвестиційних зобов'язань. Якщо в компанії

токсична корпоративна культура, що базується на страху, недовірі, відсутності комунікації, непрозорості управління та корупції, створює високий рівень внутрішніх ризиків: зниження якості роботи, приховування проблем, відсутність ініціативи, низька мотивація. Усе це відштовхує інвесторів, оскільки свідчить про нестійкість внутрішнього середовища підприємства.

Формування сильної корпоративної культури є важливою умовою зниження організаційних та інвестиційних ризиків. Вона забезпечує стабільність у прийнятті рішень, мінімізує конфлікти, сприяє підвищенню залученості працівників до реалізації стратегічних цілей [33].

З усіх вище перерахованих факторів які можуть впливати на формування інвестиційних ризиків на підприємстві, розглянемо які фактори мають вплив та притаманні підприємству ФОП «Гаценко А. О.».

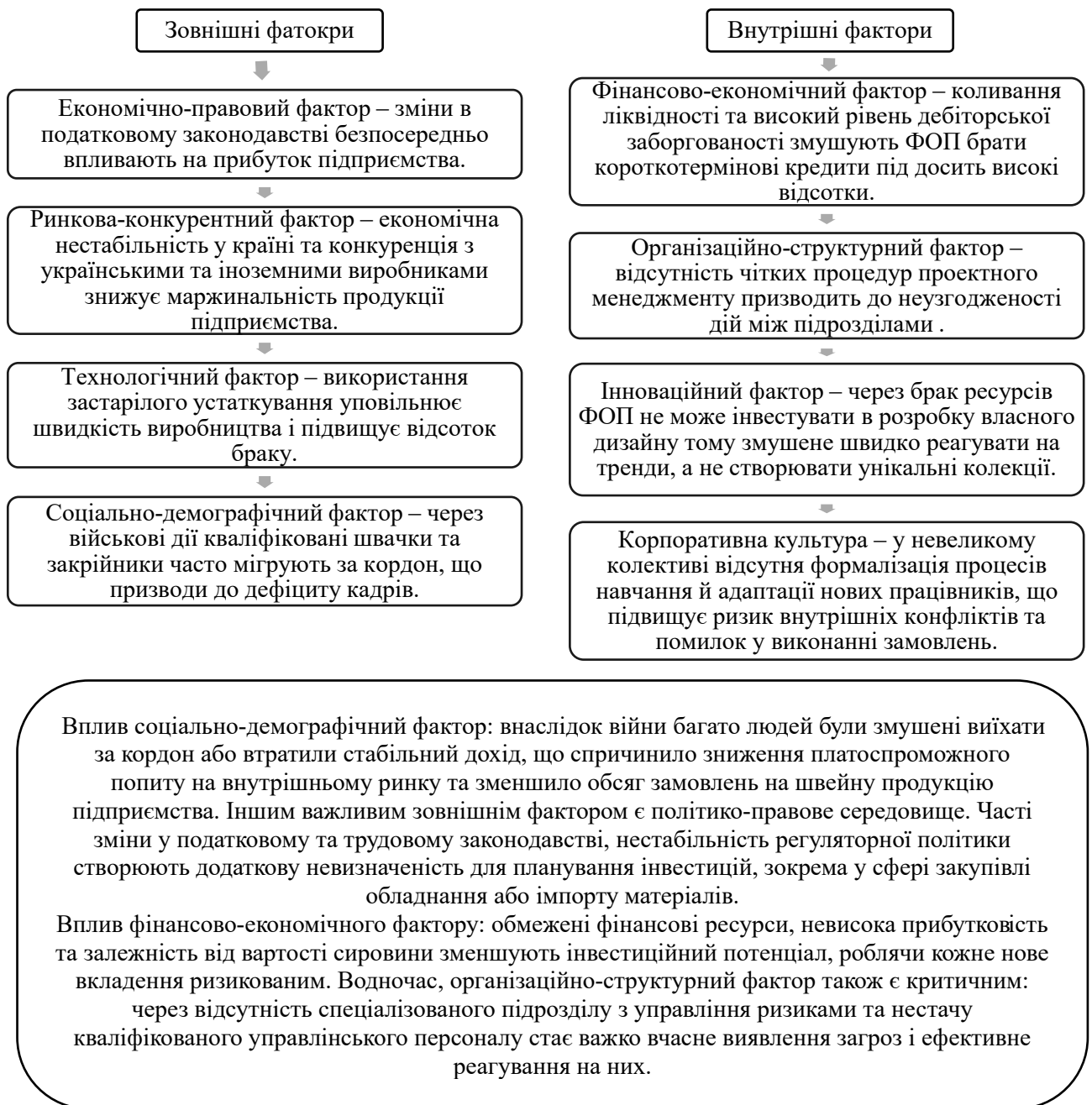

Рис. 2.1. Фактори формування інвестиційних ризиків на ФОП «Гаценко А. О.»

Джерело: складено автором

Кожний з наведених факторів має вплив на роботу підприємства. Постійний моніторинг цих факторів дозволить підприємству своєчасно виявляти загрози та адаптувати свою стратегію до різних обставин.

Далі проаналізуємо кожним з факторів за силою впливу на підприємство.

Для оцінювання впливу кожного фактору на підприємство використаємо п'ятибальну шкалу:

1 бали – низький вплив. Фактор має мінімальний вплив на інвестиційні ризики.

2 бали – середній вплив. Фактор сприяє має деякий вплив на інвестиційні ризики.

3 бали – високий вплив. Фактор є важливим і суттєво впливає на інвестиційні ризики.

Таблиця 2.6

Оцінка впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на підприємство ФОП «Гаценко

А. О.»

Фактор	Вага	Оцінка (3-бальна)	Зважена оцінка
Зовнішні фактори			
Економічно-правовий	0.25	3	0,75
Ринково-конкурентний	0.25	3	0,75
Технологічний	0,2	2	0,4
Соціально-демографічний	0.3	2	0.60
Загальна зважена оцінка	1		2.50
Внутрішні фактори			
Фінансово-економічний	0.30	3	0.90
Організаційно-структурний	0.25	2	0.50
Технологічний	0.20	2	0.40
Інноваційний	0.15	2	0.3
Корпоративна культура	0.10	1	0.10
Загальна зважена оцінка	1		2.20

Джерело: складено автором

Отже зовнішні фактори мають більший вплив на формування інвестиційних ризиків ФОП «Гаценко А. О.», оскільки їх загальна зважена оцінка складає 2.50 порівняно з 2.20 для внутрішніх. Найбільший внесок у зовнішній вплив роблять економічно-правовий та ринково-конкурентний фактори, що відображає критичність ринкових та правових умов для підприємства. Серед внутрішніх чинників найбільший вплив має фінансово-економічний який визначає здатність ефективно управляти ресурсами та забезпечувати стабільність грошових потоків.

У результаті проведеного аналізу внутрішніх та зовнішніх факторів формування інвестиційних ризиків на підприємстві можна зробити висновок, що рівень ризику при здійсненні інвестиційної діяльності значною мірою залежить від сукупності обставин як внутрішнього, так і зовнішнього середовища. Зовнішні фактори створюють загальне середовище функціонування підприємства та можуть

як сприяти, так і обмежувати інвестиційний розвиток. Водночас внутрішні фактори визначають реальні можливості підприємства адаптуватися до змін, реалізовувати інвестиційні проекти та ефективно використовувати вкладені ресурси.

Особливо важливо підкреслити, що саме взаємодія внутрішніх і зовнішніх факторів формує рівень інвестиційної привабливості підприємства. Потенційні інвестори оцінюють не лише фінансові показники, але й якість управління, відкритість до інновацій, адаптивність до ринкових змін та наявність ефективної стратегії розвитку. Тому підприємству доцільно впроваджувати системний підхід до управління ризиками, який передбачає регулярний моніторинг факторів ризику, оцінку їх впливу, а також розробку відповідних заходів щодо їх мінімізації.

2.3 Методи оцінки та управління інвестиційними ризиками на підприємстві ФОП «Гаценко А. О.»

Для оцінки інвестиційних ризиків на підприємстві, ФОП «Гаценко А. О.» використовує кількісний та якісний аналіз інвестиційних ризиків для цього використовуються такі методи оцінки як SWOT аналіз; метод експертних оцінок; сценарний аналіз; аналіз чутливості. Підприємство проводить оцінку інвестиційних ризиків з метою забезпечення стабільності та ефективності своєї інвестиційної діяльності. Процес оцінки ризиків дозволяє виявити потенційні загрози, які можуть негативно вплинути на реалізацію інвестиційних проектів, і розробити стратегії їхнього уникнення або мінімізації. Оцінка ризиків є ключовим елементом системи управління інвестиціями, оскільки дозволяє приймати обґрунтовані рішення щодо доцільності та безпечності вкладень.

Оцінки інвестиційних ризиків являється важливим процесом для забезпечення економічної безпеки підприємства. Зокрема, Вешкін Є. П. та Худяков Д. Л. зазначають, що ефективне управління інвестиційними ризиками є необхідною умовою для сталого розвитку та довгострокової стабільності бізнесу. В умовах непередбачуваних змін у економічному, політичному та соціальному середовищі, ідентифікація та управління ризиками набувають особливої актуальності [34].

Ідентифікація інвестиційних ризиків є першим кроком у процесі оцінки інвестиційних ризиків підприємства. Завдяки процесу ідентифікації підприємство виявляє всі можливі ризики, які можуть виникнути в процесі реалізації інвестиційних проектів. Це включає аналіз як внутрішніх, так і зовнішніх факторів, що можуть вплинути на інвестиційну діяльність.

Спочатку підприємство проводиться класифікацію ризиків за джерелами виникнення. Внутрішні ризики включають організаційні, фінансові, інноваційні та корпоративна культурні аспекти, тоді як зовнішні ризики пов'язані з економічними, політичними, ринковими та конкурентними факторами. Така класифікація дозволяє підприємству структурувати ризики та визначити пріоритети в управлінні ними.

Далі для ефективної ідентифікації ризиків підприємство ФОП «Гаценко А. О.» активно застосовує SWOT-аналіз, як ключовий інструмент для ідентифікації та управління інвестиційними ризиками. До проведення SWOT-аналізу залучаються ключові фахівці підприємства: керівник, головний бухгалтер, технолог та інші експерти. Це забезпечує всебічний підхід до оцінки ситуації та врахування різних точок зору. Проводиться детальний аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства для виявлення сильних та слабких сторін, а також для визначення можливостей та загроз підприємства. На основі зібраної інформації формується SWOT матрицю, яка структуровано відображає всі ідентифіковані фактори. Це дозволяє візуалізувати взаємозв'язки між різними елементами та визначити пріоритетні напрямки для подальших дій. Аналізуються взаємозв'язки між сильними сторонами та можливостями для визначення способів їх використання, а також між слабкими сторонами та загрозами для розробки заходів з мінімізації ризиків. Цей метод допомагає систематизувати інформацію про потенційні ризики та сформулювати основу для подальшого аналізу.

Ефективна ідентифікація ризиків є основою для подальшої оцінки ризиків та управління ними. Деякі вчені зазначають, що ідентифікація ризиків є першим і надзвичайно важливим етапом у процесі управління інвестиційними ризиками підприємства [35]. Це підкреслює необхідність ретельного підходу до виявлення всіх потенційних загроз, що можуть вплинути на інвестиційну діяльність підприємства.

Далі підприємство використовує якісний та кількісний аналіз ризиків. Якісний аналіз дозволяє оцінити ймовірність виникнення кожного ідентифікованого ризику та його потенційний вплив на інвестиційні проекти.

Одним із ефективних методів якісного аналізу слугує метод експертних оцінок, зокрема метод Delphi який дозволяє систематизувати думки фахівців підприємства щодо потенційних ризиків та їхнього впливу на діяльність, сприяючи прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

Метод Дельфі характеризується анонімністю і зворотним зв'язком, що дає змогу уникнути впливу на рішення формального чи неформального лідера групи. Застосовувати цей метод доцільно під час розв'язання складних проблемних ситуацій, що не піддаються формалізації, коли не можна використати статистичний або інші формалізовані методи»

До складу експертної групи входять ключові фахівці підприємства: директор, головний бухгалтер, технолог та головна швачка, ці робітники мають глибоке розуміння внутрішніх процесів та зовнішнього середовища підприємства.

Кожному експерту надається анкета з переліком потенційних ризиків, які вони оцінюють за ймовірністю виникнення та ступенем впливу на підприємство. Оцінювання проводиться анонімно, що забезпечує незалежність суджень та зменшує вплив авторитету окремих учасників. Після першого опитування результати аналізуються, і експертам надається зведена інформація про середні оцінки та діапазони варіацій. У наступних опитування експерти мають можливість переглянути свої оцінки з урахуванням отриманої інформації, що сприяє досягненню консенсусу. Після завершення опитування формується остаточний перелік ризиків з відповідними оцінками, який використовується для подальшого аналізу та розробки стратегій управління ризиками.

Застосування методу Delphi дозволяє підприємству отримати об'єктивну та всебічну оцінку ризиків, враховуючи різні точки зору та експертний досвід працівників. Це сприяє більш точному виявленню потенційних загроз та розробці ефективних заходів для їхнього мінімізації.

Таким чином, можна сказати, що якісний аналіз ризиків дозволяє підприємству ФОП «Гаценко А. О.» систематизувати інформацію про потенційні

загрози, визначити їхню пріоритетність та розробити ефективні стратегії управління ризиками, що сприяє підвищенню стійкості та конкурентоспроможності підприємства в умовах ринкової невизначеності.

Розглянемо які методи використовує підприємство для кількісного аналізу ризиків. Кількісний аналіз дозволяє не лише виявити потенційні загрози, але й кількісно оцінити їхній вплив на фінансові показники інвестиційних проектів. Цей етап базується на математичних розрахунках і моделюванні, що забезпечує об'єктивність та точність у прийнятті управлінських рішень.

Одним із основних методів кількісного аналізу який використовує підприємство являється сценарний аналіз. Цей метод передбачає розрахунок ключових фінансових показників, таких як NPV (чиста приведена вартість) та IRR (внутрішня норма прибутковості), за різними сценаріями розвитку подій.

Підприємство розробляє три основні сценарії розвитку подій: оптимістичним, песимістичним та базовим. Для кожного сценарію підприємство обчислює ключові фінансові показники, зокрема NPV та IRR. Порівнюючи результати за різними сценаріями, підприємство визначає: наскільки підприємство чутливе до змін у ключових параметрах; які фактори мають найбільший вплив на фінансову ефективність підприємства та які ризики є критичними та потребують особливої уваги.

Наприклад, у сценарії зростання цін на сировину або зниження обсягів продажів, підприємство може зазнати зменшення NPV, що свідчить про зниження привабливості підприємства. Такий аналіз допомагає виявити найбільш вразливі аспекти підприємства та розробити стратегії для їхнього пом'якшення.

Цей підхід дозволяє підприємству оцінити, як зміни у зовнішньому середовищі або внутрішніх факторах які можуть вплинути на ефективність інвестиційних ризиків.

Ще одним важливим методом, що використовується підприємством для оцінки інвестиційних ризиків являється метод аналізу чутливості, який дозволяє підприємству ідентифікувати ключові фактори ризику та зосередити зусилля на їхньому управлінні. Можна сказати, що аналіз чутливості є ефективним інструментом для визначення змінних, які мають найбільший вплив на результати

підприємства, що дозволяє приймати обґрунтовані рішення щодо управління ризиками [36]. Цей метод передбачає поетапну зміну окремих параметрів (наприклад, ціни сировини, обсягу продажів, ставки дисконту) та оцінку їхнього впливу на NPV або IRR.

Як проводиться використовується метод аналізу чутливості спочатку підприємство ідентифікує основні змінні, що впливають на ефективність підприємства, такі як ціна сировини, обсяг продажів, ставка дисконту, витрати на виробництво тощо. Кожен параметр змінюється окремо в певному діапазоні (наприклад, $\pm 10\%$, $\pm 20\%$), при цьому інші змінні залишаються незмінними. Для кожної зміни параметра розраховуються нові значення NPV та IRR, що дозволяє оцінити чутливість підприємства до змін конкретної змінної. Аналіз результатів дозволяє визначити, які змінні мають найбільший вплив на фінансову ефективність підприємства.

Наприклад, якщо аналіз показує, що незначне зниження обсягу продажів призводить до суттєвого зменшення NPV, це свідчить про високу чутливість підприємства до цього параметра. У такому випадку підприємство може розглянути стратегії диверсифікації ринку або впровадження маркетингових заходів для стабілізації продажів.

Застосування кількісного аналізу ризиків дозволяє підприємству ФОП «Гаценко А. О.» отримати глибоке розуміння потенційних фінансових наслідків та ризиків, що допоможе розробити ефективні стратегії їхнього управління. Це сприяє підвищенню стійкості підприємства до зовнішніх та внутрішніх викликів.

На основі отриманих даних після проведення якісного та кількісного аналізу інвестиційних ризиків, підприємство переходить до етапу управління ризиками, що включає розробку та впровадження заходів для мінімізації або усунення виявлених ризиків.

Після оцінки інвестиційних ризиків підприємство розробляє стратегію якої буде дотримуватись при управління інвестиційних ризиків. Для управління інвестиційними ризиками підприємство використовує різні методи: проводить диверсифікацію постачальників; робить хеджування валютних ризиків; страхується від інвестиційних ризиків.

Підприємство ФОП «Гаценко А. О.» активно впроваджує стратегію диверсифікації постачальників для підвищення стійкості свого ланцюга постачання та зниження ризиків, пов'язаних із залежністю від обмеженої кількості постачальників. Мета стратегії диверсифікації ланцюга постачання полягає у знаходженні балансу між варіантами постачальників, зниженням ризиків та підвищенням оперативної гнучкості [49].

Спочатку перевіряється нинішня структура постачань: оцінюється, від яких постачальників залежить ключова сировина, і які з них є критично важливими. Далі проводиться пошук додаткових партнерів як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, щоб зменшити вплив локальних економічних чи політичних факторів. Кожен потенційний постачальник проходить оцінку за критеріями якості продукції, фінансової надійності й здатності виконувати замовлення вчасно; після цього з ними укладаються договори з чіткими умовами поставок, цінами та механізмами контролю якості.

Постійний моніторинг ефективності взаємодії з партнерами дозволяє вчасно коригувати обсяги замовлень або, за потреби, шукати нові альтернативи. Завдяки такому підходу ФОП «Гаценко А. О.» знижує загрозу простоїв у виробництві та отримує змогу швидко реагувати на коливання ринку.

Ще один метод який використовує підприємство для управління ризиками це хеджування валютних ризиків. Як стверджують вчені Фонарьової Т. А. та Квасової Л. С., успішне впровадження практичного досвіду хеджування валютних ризиків дає змогу українським підприємствам значно знизити ступінь їх впливу на фінансові результати в зовнішньоекономічній діяльності підприємства [37].

Підприємство аналізує свою валютну експозицію, визначаючи обсяги майбутніх валютних надходжень та витрат. На основі цього аналізу обираються відповідні інструменти хеджування. Регулярний моніторинг ринку та коригування стратегії хеджування дозволяють підприємству адаптуватися до змін економічного середовища.

До методів хеджування які використовує підприємство відносяться укладання форвардної угоди з банками або фінансовими установами на купівлю чи продаж іноземної валюти за фіксованим курсом у майбутньому. Це дозволяє

засдалегідь визначити витрати або доходи в національній валюті, незалежно від коливань ринку. Також підприємство використовує валютні опціони це надає підприємству право, але не зобов'язання, купити або продати валюту за визначеним курсом. Цей інструмент забезпечує гнучкість у реагуванні на сприятливі зміни ринку, водночас обмежуючи потенційні втрати. До того ж підприємство зберігає деяку частину коштів у іноземній валюті для майбутніх платежів такі дії допоможуть зменшити вплив валютних коливань на фінансові результати підприємства.

Підприємство ФОП «Гаценко А. О.» використовує страхування як один із ключових інструментів управління інвестиційними ризиками, забезпечуючи фінансовий захист від непередбачуваних подій. Страхування інвестиційних ризиків дозволяє підприємствам не тільки захистити свої активи, але й забезпечити стабільність грошових потоків у випадку настання непередбачених подій, що є критично важливим для довгострокового планування [38].

Починається з того, що підприємство визначає об'єкт страхування для швейного підприємства це виробничі приміщення, обладнання, склад готової продукції. Далі підприємство укладає договори страхування з перевіреними страховими компаніями, обираючи покриття за ризиками, які мають найбільший потенційний фінансовий вплив: пожежа, затоплення, стихійні лиха, техногенні аварії, крадіжка чи пошкодження обладнання. Страхові умови передбачають виплату відшкодування у разі настання страхового випадку, що дозволяє ФОП «Гаценко А. О.» оперативно відновити виробничі процеси без значного навантаження на обігові кошти.

Підприємство також страхує відповідальність перед третіми особами (наприклад, у разі пошкодження майна клієнтів або постачальників), що додатково знижує ризики претензій та судових витрат. Після укладення договорів страхових полісів ФОП «Гаценко А. О.» веде постійний моніторинг умов страхового покриття та при необхідності коригує ліміти відповідальності або розширює перелік застрахованих ризиків.

Завдяки комплексному підходу до страхування ФОП «Гаценко А. О.» значно знижує фінансові втрати, підтримує безперервність виробництва та зміцнює свою інвестиційну стабільність.

Розглянувши методи які використовує підприємство для оцінки та управління інвестиційними ризиками, підсумуємо усю проаналізовану інформацію на рис. 2.2..

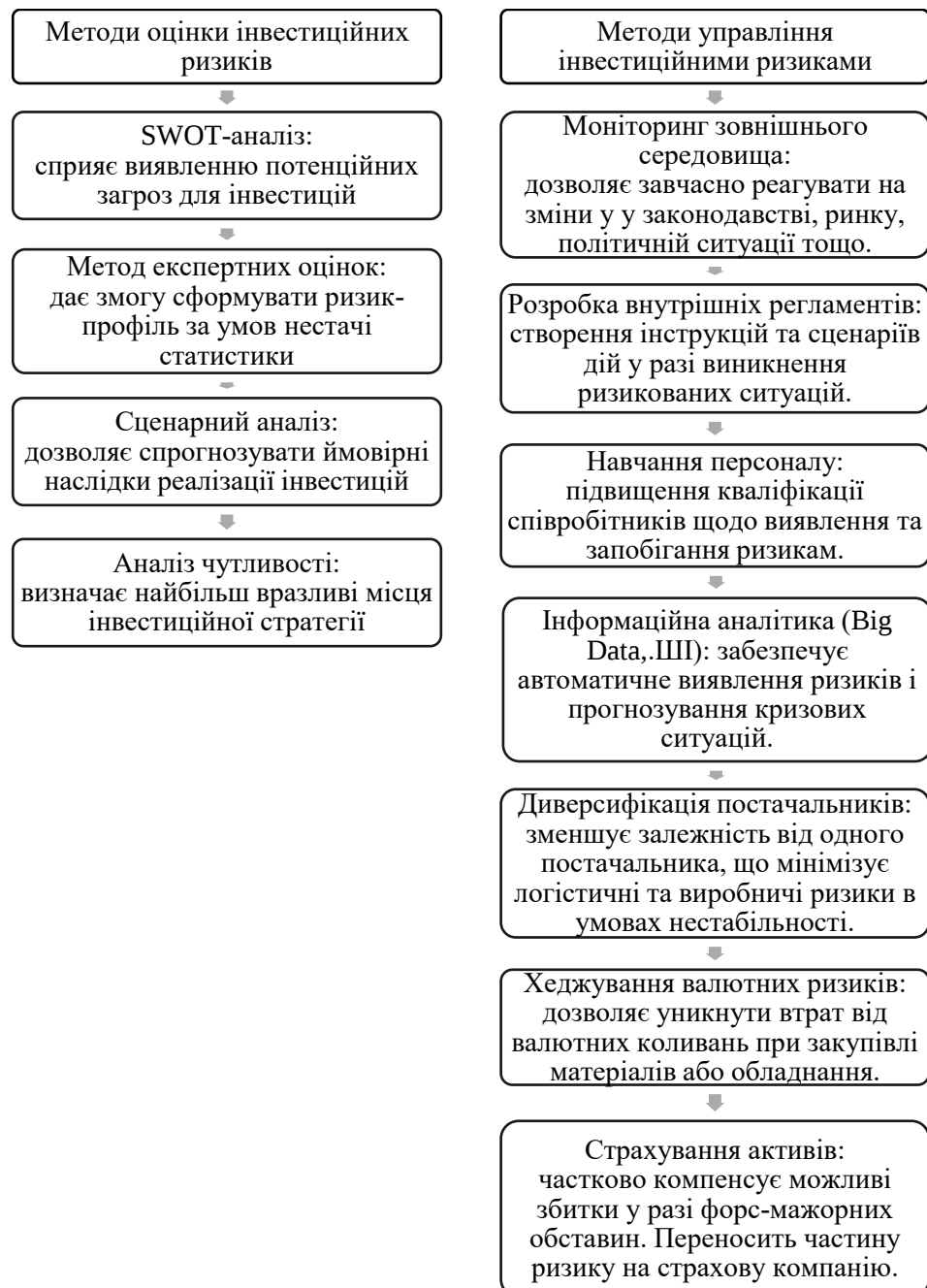

Рис. 2.2. Методи які використовує ФОП «Гаценко А. О.» для оцінки та управління інвестиційними ризиками

Джерело: складено автором

Таким чином, комплексне застосування методів оцінки та управління інвестиційними ризиками на підприємстві ФОП «Гаценко А. О.» забезпечує системний підхід до виявлення, аналізу та мінімізації потенційних загроз. Поєднання якісних інструментів із кількісними дає можливість не лише ідентифікувати критичні ризики, але й кількісно оцінити їхній вплив на фінансові показники такі як NPV та IRR. Така інтеграція дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення, оптимально розподіляти ресурси й швидко адаптуватися до змін зовнішнього середовища.

Крім того, для управління інвестиційними ризиками підприємство впроваджує такі додаткові заходи як диверсифікація постачальників, страхування активів, хеджування валютних ризиків, що суттєво підвищує стійкість підприємства до непередбачуваних обставин. Постійний моніторинг та регулярний перегляд стратегії управління ризиками гарантують, що ФОП «Гаценко А. О.» зможе не лише зменшити втрати у разі настання ризикових подій, але й реалізувати свої інвестиційні плани з максимальною ефективністю та впевненістю в довгостроковому розвитку.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Шляхи мінімізації інвестиційних ризиків на ФОП «Гаценко А.О.»

В наш час коли обстановка в світі швидко змінюється та ніхто не може сказати, що буде завтра, підприємства використовують різні методи для мінімізації інвестиційних ризиків аби зменшити вплив негативних ефектів на фінансовий стан підприємства.

Мінімізація інвестиційних ризиків – фундаментальний інструмент управління, що дозволяє підприємству звести до мінімуму ймовірність виникнення несприятливих фінансових та операційних наслідків.

Ключова мета мінімізації інвестиційних ризиків полягає у створенні надійного фундаменту для стабільного зростання та довгострокової прибутковості підприємства. Без комплексного підходу до мінімізації ризиків, значно підвищується ймовірність фінансових втрат, зриву проєктів та зниження довіри інвесторів. Сучасні автори наголошують на необхідності синергетичного поєднання превентивних, моніторингових і коригувальних заходів. Зокрема, Разумова Г. В. та Курносова О. І. вважають, що упровадження інноваційних інформаційних технологій у процес управління ризиками дозволяє значно підвищити точність прогнозів та оперативність реагування на зміни ринкових умов [39].

Вчений Іщенко І. С. підкреслює важливість постійне оновлення методів і моделей оцінки ризиків у відповідь на цифрову трансформацію бізнес-середовища яке сприяє зниженню рівня невизначеності та підвищенню ефективності інвестиційних рішень [40]. Завдяки таким підходам підприємство не лише зменшує потенційні збитки, але й підвищує свою інвестиційну привабливість перед банками та інвесторами, що відкриває нові можливості для залучення ресурсів і реалізації масштабних проєктів.

У сучасних умовах зростаючої невизначеності та високої динаміки ринків питання мінімізації інвестиційних ризиків стає критично важливим для будь-якого

підприємства. Нестабільність валютних курсів, коливання цін на сировину, непередбачувані перебої у ланцюгах постачання та технологічні несправності можуть призвести до значних фінансових втрат і зриву довгострокових проектів. Тому для підприємства ключовим завданням є застосування як традиційних інструментів ризик-менеджменту, так і інноваційних цифрових рішень, які дозволяють знизити ймовірність негативних ефектів та забезпечити стійкість бізнесу.

У сучасних умовах швейне підприємство, таке як ФОП «Гаценко А. О.», стикається з численними викликами, пов'язаними з високою конкуренцією та необхідністю швидкої адаптації до змін ринку. Розглянемо які шляхи мінімізації інвестиційних ризиків найбільш ефективні для використання на підприємстві. Запропоновані шляхи мають бути адаптовані до особливостей галузі та масштабу виробленого товару.

Одним з методів який можна використовувати на підприємстві для мінімізації ризиків є диверсифікація інвестиційного портфеля. Під поняттям диверсифікація мається на увазі розподіл коштів між різними активами, галузями та проектами, що допомагає компенсувати можливі втрати в одному напрямі та отримувати прибутками в іншому. Метою методу є зниження загального ризику портфеля шляхом компенсації можливих збитків в одних активах прибутками в інших. Цей підхід дозволяє підприємствам забезпечити стабільніші фінансові результати та підвищити стійкість до ринкових коливань.

Для підприємств, диверсифікація інвестиційного портфеля може мати такі позитивні наслідки як зменшення ймовірності значних фінансових втрат у разі негативних змін на окремих ринках через розподіл інвестицій між різними активами. Забезпечення підприємства більш стабільні грошові потоки, що сприяє кращому фінансовому плануванню. Нові можливості для зростання та розвитку бізнесу за допомогою інвестування в різні виробничі галузі.

Диверсифікація інвестиційного портфеля шляхом включення до нього різних активів, у тому числі нефінансових, забезпечує керованість інвестиційного портфеля, що передбачає можливість зміни його обсягу та структури під впливом систематичних і несистематичних факторів. Це підкреслює важливість гнучкого

підходу до формування та управління інвестиційним портфелем, з урахуванням змін у зовнішньому середовищі та внутрішніх потреб підприємства [41].

Отже можна зазначити, що диверсифікація інвестиційного портфеля являється ефективним інструментом мінімізації ризиків для підприємств. Однак її впровадження вимагає ретельного аналізу, стратегічного планування та постійного моніторингу для забезпечення оптимального балансу між ризиком та дохідністю. Підприємствам слід враховувати як переваги, так і потенційні недоліки диверсифікації при формуванні своєї інвестиційної стратегії.

Система раннього попередження ризиків являється ще одним з методів мінімізації ризиків. Системи раннього попередження – це комплекс інструментів, що дозволяє підприємству виявляти потенційні ризики на ранніх етапах, аналізувати їх та формувати відповідні управлінські дії.

Сучасні наукові праці підкреслюють необхідність інтеграції глибинного аналізу даних та штучного інтелекту для побудови систем раннього попередження. Зокрема, алгоритми на базі глибинного навчання дозволяють автоматизувати оцінку внутрішніх та зовнішніх факторів ризику, підвищуючи точність прогнозів та скорочуючи час прийняття рішень [50].

Інтеграція штучного інтелекту в систему раннього попередження забезпечує швидкий аналіз історичних та поточних даних для виявлення закономірностей, що можуть попереджувати про виникнення проблем. Також алгоритми глибинного навчання здатні ідентифікувати відхилення від нормальної поведінки системи, що може свідчити про потенційні загрози.

Для успішної реалізації системи раннього попередження з використанням глибокого аналізу даних підприємству спочатку слід визначити, до яких даних підприємство має доступ та визначити їхню якість. Після цього в залежності від специфіки підприємства, слід обрати інструменти для глибинного аналізу та який саме штучний інтелект підходить для потреб підприємства. Далі підприємство має підготувати працівників до роботи з новими системами, включаючи розуміння принципів їх функціонування та інтерпретації результатів. Після цих кроків підприємству залишається лише забезпечити, щоб результати аналізу ризиків

впливали на прийняття рішень та були інтегровані в загальну стратегію управління підприємством.

Сьогодні особливо привабливими є цифрові платформи ризик-менеджменту з вбудованими ШІ-алгоритмами глибокого навчання. Вони прогнозують ймовірність фінансових “чорних лебедів”, дефолтів і коливань попиту на підставі розширеного набору економіко-фінансових даних. За словами Хмарюк А. С. штучний інтелект відіграє ключову роль у обґрунтуванні стратегічних інвестиційних рішень, забезпечуючи аналіз великих обсягів даних і підвищену точність прогнозування [42].

Сучасні рішення, що до поєднання стратегічної диверсифікації, аналітики великих даних, автоматизації виробництва та сучасних цифрових платформ створює комплексний та адаптивний підхід до мінімізації інвестиційних ризиків. Це дозволяє підприємствам не лише уникнути значних втрат, а й отримати конкурентну перевагу завдяки оперативному реагуванню на виклики ринку, підвищенню точності управлінських рішень та доведенню власної інвестиційної привабливості перед зовнішніми партнерами.

Ще одним із інструментів для зниження інвестиційних ризиків і підвищення ефективності роботи на підприємства є інвестування в автоматизацію та цифровізацію виробничих процесів.

Впровадження модульної ERP-системи (Планування ресурсів підприємства) дозволяє інтегрувати всі ключові аспекти діяльності підприємства: від планування замовлень і контролю залишків на складі до управління персоналом і фінансами. Зокрема, для швейного виробництва важливою є можливість точного прогнозування виробничих потреб та забезпечення своєчасного постачання сировини. Це дозволяє уникнути затримок у виробництві та зменшити витрати, пов'язані з надлишковими запасами або простоем обладнання.

Крім того, використання аналітики продажів та попиту з елементами штучного інтелекту (ШІ) дає змогу адаптувати асортимент продукції до актуальних ринкових трендів. Це сприяє зниженню ризику перевиробництва та накопичення нереалізованої продукції, що, в свою чергу, підвищує ліквідність і зменшує фінансове навантаження на оборотний капітал.

Важливо також враховувати, що ERP-системи сприяють підвищенню якості продукції через впровадження контролю на всіх етапах виробництва. Це особливо актуально для швейної галузі, де якість виробів є критичним фактором для задоволення вимог споживачів і підтримки конкурентоспроможності на ринку.

Інвестування в автоматизацію та цифровізацію дозволить підприємству зменшити витрати на обслуговування обладнання до 15% і підвищити ефективність на 7–10%.

Ще одним методом мінімізації ризиків може слугувати інвестування в розвиток персоналу. Розвиток персоналу можна назвати ключовим елементом стратегії мінімізації інвестиційних ризиків адже саме від професійності працівників залежить на скільки злагоджено та добре буде працювати підприємство. Професійний розвиток персоналу є безперервним процесом, який охоплює навчання, розвиток кар'єри та підвищення кваліфікації, що є важливим чинником успішної діяльності підприємства в умовах постійних змін [43].

Регулярне навчання швачок роботі на новому обладнанні дозволяє швидко впроваджувати сучасні технології у виробничий процес, зменшуючи ризики простоїв та браку продукції. Підвищення кваліфікації конструкторів сприяє створенню інноваційних моделей, що відповідають сучасним тенденціям моди.

Освічений і мотивований колектив здатен швидше адаптуватися до змін у технологіях і стандартах якості, що суттєво знижує ризики, пов'язані з людським фактором. Крім того, інвестиції в персонал сприяють підвищенню лояльності працівників, зменшують плинність кадрів і створюють позитивний імідж підприємства на ринку праці.

Інший метод мінімізації ризиків який підійшов би для підприємства це формування резервного фонду на підприємстві. Створення резервного фонду відбувається шляхом відрахування частини прибутку підприємства з метою забезпечення фінансової стабільності та готовності до непередбачених витрат або кризових ситуацій.

Резервний фонд може бути використаний для покриття витрат, пов'язаних із заміною або ремонтом обладнання, закупівлею додаткових матеріалів у разі затримок постачання, або для підтримки реалізації інвестиційних проектів у

періоди нестабільності. Таким чином, наявність такого фонду дозволяє підприємству оперативно реагувати на внутрішні та зовнішні виклики, мінімізуючи ризики, пов'язані з фінансовими втратами.

Формування резервного фонду є одним із ключових заходів щодо забезпечення фінансової стійкості підприємства. Зокрема, деякі вчені підкреслюють необхідність розрахунку оптимальної величини резервного фонду та спрямування коштів на його збільшення для покращення фінансових результатів діяльності підприємства [44].

Загалом, формування резервного фонду сприяє підвищенню інвестиційної привабливості підприємства, оскільки демонструє потенційним інвесторам та партнерам здатність підприємства ефективно управляти ризиками та забезпечувати стабільний розвиток навіть у нестабільних економічних умовах.

Всі запропоновані методи мають як свої плюси так і свої недоліки у таблиці 3.1, зібрана загальна інформація по запропонованим методам.

Таблиця 3.1

Переваги та недоліки запропонованих методів мінімізації інвестиційних ризиків

Методи	Переваги	Недоліки
Диверсифікація інвестиційного портфеля	Зменшення загального ризику; компенсація потенційних збитків; стабілізація фінансових результатів.	Складність моніторингу та управління; збільшення транзакційних витрат.
Система раннього попередження ризиків	Забезпечує швидке реагування на зміни; підвищує точність прогнозів.	Високі витрати на впровадження; потреба в постійній актуалізації даних.
Автоматизація та цифровізація виробничих процесів	Зменшення витрат на обслуговування обладнання; підвищення продуктивності.	Висока вартість впровадження; потреба у навчанні персоналу
Інвестування в розвиток персоналу	Підвищення ефективності роботи; зниження ризиків, пов'язаних із людським фактором.	Довгострокова реалізація; потреба у мотиваційних програмах.
Формування резервного фонду	Фінансова стабільність у кризових ситуаціях; можливість швидкого реагування.	Відволікання капіталу від оперативної діяльності; потреба в точному плануванні.

Джерело: складено автором

З даних у таблиці можна побачити, що метод диверсифікація дозволяє розподілити інвестиційні кошти між різними активами, галузями та проектами, що допомагає компенсувати можливі збитки в окремих напрямках діяльності. Завдяки цьому підприємство зменшує загальний рівень ризику та забезпечує більш

стабільні грошові потоки. Однак цей метод вимагає ретельного управління, оскільки збільшення кількості активів у портфелі ускладнює моніторинг та контроль за кожним елементом, а також може призвести до зростання транзакційних витрат. Тому для оптимальної реалізації диверсифікації важливо знайти баланс між бажаною зниженням ризику та можливими витратами, що виникають у зв'язку з розширенням портфеля.

Впровадження систем раннього попередження ризиків дозволяє підприємству виявляти потенційні загрози ще на ранніх стадіях, що дає змогу оперативно реагувати та впроваджувати заходи для їхнього пом'якшення. Сучасні технології, зокрема аналіз великих даних та алгоритми штучного інтелекту, значно підвищують точність прогнозів. Однак даний підхід потребує значних фінансових ресурсів для впровадження і підтримання, а також вимагає спеціалізованого персоналу для аналізу отриманих результатів. Таким чином, інтеграція цієї системи в управлінські процеси дозволить зменшувати час реакції на зміну умов, при цьому необхідно враховувати витрати на її обслуговування.

Покращення автоматизація і цифровізації на підприємстві сприяють підвищенню ефективності виробництва, зменшенню операційних витрат і підвищенню якості продукції. За рахунок впровадження сучасних ERP-систем та інтегрованих аналітичних платформ підприємство може оптимізувати весь ланцюг виробничих процесів. Проте початкові інвестиції у впровадження таких систем можуть бути високими, а також потрібні значні зусилля для навчання персоналу та адаптації бізнес-процесів до нових технологічних умов. Це означає, що для досягнення довгострокових переваг необхідно ретельно планувати етап впровадження та гарантувати належне технічне та кадрове забезпечення.

Розвиток персоналу є критично важливим для зменшення інвестиційних ризиків, оскільки кваліфікований і мотивований колектив здатний оперативно реагувати на зміни ринкової кон'юнктури, впроваджувати інновації і покращувати внутрішні процеси. Однак цей процес має довгостроковий характер, вимагає постійних інвестицій у навчання, а також належного створення мотиваційних механізмів для утримання кваліфікованого персоналу. Таким чином, успішна стратегія розвитку персоналу дозволяє не лише зменшити потенційні втрати через

помилки або неузгодженість дій, але й створити додатковий потенціал для інноваційного розвитку підприємства.

Створення резервного фонду дозволяє підприємству забезпечити фінансову стійкість у разі непередбачуваних кризових ситуацій або несподіваних витрат. Незалежно від джерел ризику, наявність певної частини капіталу, зорієнтованої виключно на покриття аварійних або надзвичайних ситуацій, дає змогу оперативно реагувати та мінімізувати фінансові збитки. Проте цей підхід може відволікати капітал від інвестицій, здатних забезпечити високі повернення, і тому передбачає необхідність точного аналізу – визначення оптимального рівня резервів, щоб не знижувати конкурентоспроможність підприємства в умовах активного ринкового середовища.

Запропоновані шляхи мінімізації інвестиційних ризиків для підприємства ФОП «Гаценко А. О.» являються комплексними, практичними та адаптованими до специфіки швейного виробництва. Вони охоплюють як фінансові, так і організаційно-технологічні аспекти управління ризиками, що дозволяє підприємству зменшити ймовірність виникнення несприятливих ситуацій. Але підприємства також варто враховувати, що найбільш ефективна система мінімізації інвестиційних ризиків повинна базуватися на комплексному підході, що поєднує декілька методів для взаємного доповнення один одного. Що дозволяє підприємству не лише попереджувати можливі збитки, але й використовувати виникаючі можливості для розвитку.

3.2. Рекомендації щодо оптимізації управління інвестиційними ризиками підприємства

Сучасне бізнес-середовище характеризується невпинною зміною зовнішніх умов, що спричиняє постійно зростаючий тиск на підприємства для швидкого реагування і адаптації до нових викликів. Щоденні коливання ринкових факторів, зміни в законодавстві, несподівані політичні кризи, а також швидкий розвиток технологій вимагають від компаній гнучкості та оперативності. Саме тому ефективне управління інвестиційними ризиками стає стратегічним пріоритетом,

адже дозволяє попереджувати збитки, своєчасно реагувати на зовнішні шоки та зберігати конкурентоспроможність навіть у періоди високої нестабільності.

Якщо підприємство виявлення проблем у системі управлінні інвестиційними ризиками то стає очевидним, що раніше застосовані підходи вже не відповідають сучасним викликам та специфіці діяльності підприємства. Це може проявлятися у втрачених сигналах про зростання ймовірності втрат, запізненому реагуванні на зміни ринкової кон'юнктури або недостатній точності оцінки ризиків. В такому випадку підприємству необхідно оптимізувати систему управління інвестиційними ризиками на підприємстві.

Оптимізація управління інвестиційними ризиками є запорукою не тільки збереження, але й зростання вартості підприємства. Такий підхід дозволяє підприємствам не лише уникати фінансових втрат під час кризових періодів, а й виявляти нові можливості для розвитку, що виникають завдяки правильному аналізу змін зовнішнього середовища.

За думкою автора Макалюк І. В. оптимізація управління інвестиційними ризиками – це не лише про зниження потенційних збитків, а й про створення стратегічних можливостей для інноваційного розвитку підприємства. Лише через надійне впровадження сучасних методів аналізу, прогнозування та адаптивного планування підприємство здатне перетворювати зовнішні виклики в каталізатор зростання та конкурентної переваги [45].

Ця думка підкреслює, що в умовах постійних змін і невизначеності конкурентоспроможність, підприємства безпосередньо залежить від здатності ефективно управляти ризиками. Для підприємства постійна оптимізація управління інвестиційними ризиками являється інвестицією у власну стійкість, яка відкриває доступ до нових перспектив розвитку та дозволяє швидко реагувати на будь-які зовнішні та внутрішні виклики.

Коли методи які підприємство використовує для управління ризиками показують свою неефективність, підприємству потрібно шукати нові способи управління інвестиційними ризиками. В такому випадку підприємство може змінити лише деякі методи управління ризиками які не відповідають вимогам

підприємства або змінити всю систему управління інвестиційними ризиками в залежності від того як збільшився або зменшився масштаб виробництва продукції.

Разом зі зміною методів управління ризиками, змінюються і підходи до самої оцінки ризиків: замість одноразового аналізу необхідно впроваджувати безперервний моніторинг із використанням ключових ризикових індикаторів (KRI) у режимі реального часу. Технології зі вистроєним ІІІ для підтримки процесів, здатні скоротити обчислювальні витрати на прогнозування ризиків майже наполовину та прискорити обробку даних для прийняття рішень.

Оптимізація методів управління інвестиційними ризиками доволі трудомісткий процес. Після пошуку нових методів оцінки та управління інвестиційними ризиками підприємство проводить перевірку точності нових методів у реальних умовах, це включає кілька ключових етапів:

I. Спочатку підприємство системно виявляє та описує всі можливі ризики, що можуть негативно вплинути на його роботу використовуючи нові методи. До негативних ефектів можуть відноситись як невизначеності на ринку так і обмеженість внутрішніх ресурсів. Це забезпечує цілісне уявлення про потенційні проблеми які є на підприємстві або можуть виникнути у майбутньому.

II. Після виявлення всіх можливих ризиків, підприємство оцінює кожен виявлений ризик за трьома параметрами: ймовірність його настання, масштаб впливу на показники підприємства та можливість контролювати чи нейтралізувати цей ризик. На основі цієї оцінки формується пріоритетність – фокус на найбільш критичні загрози.

III. Потім виходячи з оцінки, розробляється загальна стратегія управління, яка поєднує заходи попередження, пом'якшення наслідків та резервного реагування. Попередження передбачає заходи для зменшення ймовірності настання ризику (наприклад, перевірка фінансової стабільності партнерів), пом'якшення – підготовку механізмів швидкого реагування (формування фінансових буферів, сценарне планування), а резервне реагування – наявність чітких процедур і ресурсів для покриття втрат у разі реалізації непередбачуваних подій.

IV. Далі підприємство інтегрує процес моніторингу ризиків у щоденні операції: постійно відслідковує ключові індикатори, оновлює оцінки залежно від

змін у зовнішньому середовищі та внутрішніх процесах, проводить періодичні перевірки та навчання персоналу.

V. В кінці підприємство проводить аналіз результатів реалізованої стратегії, що дозволяє підприємству зрозуміти чи підходять нові методи управління ризиками для підприємства або варто шукати нові методи. Якщо методи управління ризиками підійшли для використання на підприємстві далі підприємство постійно вдосконалює вибрані підходи, адаптуючи їх до нових викликів.

Впровадження нових методів управління інвестиційними ризиками вимагає від підприємства не лише технічних змін, а й глибокої трансформації організаційної культури та підготовки персоналу для використання нових методів. Навчання працівників є критично важливим для забезпечення ефективного впровадження нових підходів до управління ризиками.

Ефективне управління ризиками неможливе без належної підготовки працівників. Співробітники повинні розуміти нові методи, вміти їх застосовувати та бути готовими до змін у процесах. Навчання працівників є важливим компонентом ефективного управління ризиками, оскільки воно підвищує обізнаність про ризики, сприяє дотриманню вимог, зміцнює здатність до управління кризовими ситуаціями, надає можливість співробітникам повідомляти про ризики які виникають на підприємстві [46].

Для того аби краще та ефективніше навчати працівників слід зробити наступні кроки:

- Визначити які саме знання та навички необхідні здобути робітникам для ефективного управління ризиками.
- Створити навчальну програму, що враховує специфіку діяльності підприємства та рівень підготовки персоналу.
- Регулярне оцінювання результатів навчання працівників для виявлення ефективності навчальної програми.
- Керівництво має брати активна участь у процесі навчання, що призведе до підвищення його значущість для працівників та сприятиме формуванню культури управління ризиками.

Також керівництво має вибрати підхід за яким буде навчати працівників підприємства, це може бути залучення зовнішніх фахівців, використання досвіду інших підприємств, внутрішнє навчання та розвиток.

- Запрошення експертів з управління ризиками може забезпечити високоякісне навчання та впровадження передових практик. Зовнішні фахівці приносять новий погляд та досвід, що може бути особливо корисним для малих та середніх підприємств.

- Співпраця з підприємствами, які вже впровадили подібні методи, дозволяє перейняти успішні практики та уникнути поширених помилок. Такий обмін досвідом сприяє швидшому та ефективнішому впровадженню нових підходів.

- Створення внутрішніх програм навчання, адаптованих до специфіки підприємства, дозволяє забезпечити постійний розвиток компетенцій співробітників. Це включає проведення семінарів, тренінгів та створення навчальних матеріалів, що відповідають потребам організації.

Таким чином, навчання працівників стає частиною процесу оптимізації методів управління інвестиційними ризиками. Інвестування в розвиток персоналу сприяє підвищенню ефективності управління ризиками, зменшенню потенційних втрат та забезпеченню стійкого розвитку підприємства.

Впровадження нових стандартів якості є ще одним з методів оптимізації системи управління інвестиційними ризиками, особливо для малих та середніх підприємств. Цей процес не лише підвищує якість продукції та послуг, але й сприяє зниженню ризиків, пов'язаних з невідповідністю стандартам, що може призвести до фінансових втрат або втрати репутації.

Підприємства які впроваджують нові стандарти якості часто стикаються з обмеженими ресурсами та нестачею спеціалізованих знань у сфері управління ризиками. Впровадження стандартів якості, таких як ISO 9001 – міжнародний стандарт, який визначає вимоги до системи управління якістю продукції. Цей стандарт дозволяє систематизувати процеси, забезпечити відповідність вимогам клієнтів та регуляторів, а також підвищити ефективність управління ризиками [51].

Для ведення нових стандартів якості, підприємству слід зробити наступні дії:

1. Спочатку провести аналіз існуючих процесів та виявити області, які потребують вдосконалення.

2. Залежно від специфіки діяльності підприємства, слід обрати стандарт, який найкраще відповідає його потребам. Наприклад для швейного підприємства більше підійде стандарт ISO 9001.

3. Забезпечення належного навчання працівників оскільки це підвищує обізнаність працівників про ризики, сприяє дотриманню вимог, зміцнює здатність до управління кризовими ситуаціями, надає співробітникам можливість ідентифікувати та повідомляти про ризики.

4. Після впровадження стандартів необхідно регулярно оцінювати їх ефективність та вносити необхідні корективи для постійного вдосконалення процесів.

У разі відсутності внутрішніх ресурсів або знань, доцільно звернутися до зовнішніх консультантів або скористатися досвідом інших підприємств, які вже впровадили подібні стандарти.

Впровадження нових стандартів якості є стратегічним кроком для багатьох підприємств, спрямованим на підвищення конкурентоспроможності, зниження інвестиційних ризиків та забезпечення стійкого розвитку.

Процес оптимізації управління інвестиційними ризиками на підприємстві передбачає не лише впровадження нових методів та стандартів, але й перегляд та оновлення внутрішніх регламентів з урахуванням сучасних загроз і викликів.

Внутрішні регламенти є основою для формування ефективної системи управління ризиками. Вони визначають порядок дій у разі виникнення ризиків, розподіл відповідальності та механізми реагування. Оновлення цих документів дозволяє підприємству своєчасно реагувати на нові загрози та мінімізувати потенційні втрати.

Ефективне управління ризиками вимагає постійного вдосконалення внутрішніх процедур та адаптації до змін у зовнішньому середовищі [47]. Це підкреслює необхідність регулярного перегляду внутрішніх регламентів з урахуванням нових сценаріїв загроз.

До ключових аспектів оновлення внутрішніх регламентів відносяться такі дії підприємства як постійний моніторинг зовнішнього середовища для виявлення нових потенційних загроз, таких як зміни в законодавстві або економічні коливання. Для цього використовують сучасні методи аналізу (метод Монте-Карло, аналіз дерева рішень, сценарне планування) які допомагають оцінити ймовірність та вплив виявлених ризиків.

На основі проведеного аналізу підприємство розробляє або оновляє внутрішні регламенти, які визначають порядок дій у разі виникнення ризиків, відповідальних осіб та механізми контролю. Для ефективності роботи нових регламентів, проводиться навчання працівників щодо нових процедур та їх ролі в системі управління ризиками. Після впровадження нових регламентів необхідно регулярно оцінювати їх ефективність та вносити корективи при виявленні недоліків.

Дедалі частіше для оптимізації управління інвестиційними ризиками підприємства впроваджують системи на базі Big Data (робота з величезними обсягами інформації) і штучного інтелекту. Аналітика великих даних із використанням машинного навчання здатна прогнозувати ринкові тренди, виявляти приховані кореляції та оцінювати ризики в реальному часі. Використання аналітики великих даних та штучного інтелекту дозволяє підприємствам підвищити ефективність прийняття управлінських рішень, знизити фінансові ризики та забезпечити економічну безпеку [48].

Рис. 2.3. Процес оптимізації управління інвестиційними ризиками на ФОП

«Гаценко А. О.»

Джерело: складено автором

Підприємство ФОП «Гаценко А. О.» розпочинає оптимізацію управління інвестиційними ризиками з глибокого аналізу поточної системи. Далі проводиться поглиблена оцінка середовища — аналізуються ключові внутрішні фінансові показники та зовнішні фактори. На основі отриманих даних впроваджуються кращі інструменти оцінки ризиків, такі як сценарний аналіз та метод експертних оцінок, які дозволяють максимально точно виміряти ймовірність і наслідки можливих негативних подій.

Далі підприємство фокусується на практичних заходах управління: диверсифікації постачальників та хеджуванні валютних коливань. Завершальним елементом є регулярний моніторинг результатів — за його допомогою оцінюється ефективність запроваджених заходів і за необхідності вносяться коригування, що гарантує гнучкість і стійкість інвестиційної політики підприємства.

Таку систему оптимізації управління інвестиційними ризиками використовує підприємство ФОП «Гаценко А. О.», що дозволяє йому комплексно підходити до виявлення, оцінки та мінімізації ризиків, пов'язаних з інвестиційною діяльністю. Завдяки впровадженню сучасних методів аналізу, диверсифікації джерел постачання та підвищенню кваліфікації персоналу, підприємство забезпечує адаптивність до змін зовнішнього середовища, знижує ймовірність фінансових втрат і підвищує інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі.

У підрозділі запропоновано комплекс заходів для оптимізації управління інвестиційними ризиками, які поєднують впровадження системи раннього попередження на основі ключових ризикових індикаторів та аналітики ШІ, оновлення внутрішніх регламентів для відпрацювання нових сценаріїв загроз, диверсифікацію інвестиційного портфеля задля зниження залежності від окремих активів, а також посилення ролі людського фактора через регулярне навчання персоналу та залучення зовнішніх експертів; така багаторівнева стратегія забезпечує своєчасне виявлення ризиків, чіткий розподіл відповідальності й гнучке реагування на зміни ринкової кон'юнктури, що в цілому підвищує стійкість і привабливість підприємства.

ВИСНОВОК

У першому розділі кваліфікаційної роботи було детально розглянута сутність інвестиційних ризиків як невід’ємного атрибуту підприємницької діяльності. З’ясовано, що інвестиційні ризики формуються за низкою ознак: за джерелами виникнення (внутрішні та зовнішні), за характером впливу (фінансові, ринкові, операційні, стратегічні, регуляторні), за тривалістю (коротко- й довгострокові) та іншими критеріями — що дає змогу комплексно оцінити невизначеність інвестиційних проєктів.

Було розглянуто питання класифікації інвестиційних ризиків за різними факторами та досліджено шлях еволюції інвестиційних ризиків. Показано, що від первісного поділу на систематичні й несистематичні ризики розвиток наукової думки призвів до сучасних багатовимірних моделей, які враховують поведінкові та кількісні чинники. Як відзначено в роботі, зміна у класифікації інвестиційних ризиків свідчить про еволюцію від простих якісних описів невизначеності до сучасних комплексних моделей, що враховують як кількісні, так і поведінкові чинники.

Також у роботі представлено сучасні методи оцінки та управління інвестиційними ризиками, які успішно використовують підприємства. Зокрема, описано застосування SWOT-аналізу, методу експертних оцінок, сценарного аналізу та аналізу чутливості для кількісної й якісної оцінки загроз. Оцінка інвестиційних ризиків є ключовим елементом системи управління інвестиціями, оскільки дозволяє приймати обґрунтовані рішення щодо доцільності та безпечності вкладень.

У другому розділі кваліфікаційної роботи було охарактеризовано фінансово-економічний стан ФОП «Гаценко А. О.», що дало змогу виявити слабкі та сильні сторони його поточної діяльності. Зокрема, аналіз основних коефіцієнтів рентабельності, ліквідності та платоспроможності показав, що у 2023 році частина показників знизилася через зовнішньо-економічну нестабільність, тоді як у 2024 році спостерігається поступове відновлення фінансових результатів підприємства. Розглянута специфіка виробництва підприємства. Завдяки впровадженню сучасних

технологій та дотримання етичних стандартів можна стверджувати, що у підприємства присутній потенціал для подальшого розвитку та підвищення операційної ефективності.

Також у роботі був проведений комплексний аналіз внутрішніх і зовнішніх факторів які впливають на формування інвестиційних ризиків підприємства.

У роботі було проаналізовано які зовнішні та внутрішні фактори мають найбільший вплив на підприємств ФОП «Гаценко А. О.». Найбільший вплив на підприємство серед зовнішніх факторів мають економічно-правовий та ринково-конкурентний фактори, серед внутрішніх факторів це фінансово-економічний та організаційно-структурний фактори.

Також було розглянуто сучасні методи оцінки та управління ризиками, що застосовуються на ФОП «Гаценко А. О.». До методів які використовує підприємство відносяться: SWOT-аналіз, експертні оцінки, сценарний аналіз та аналіз чутливості, які забезпечують глибоке розуміння потенційних загроз і обґрунтоване прийняття рішень щодо їх мінімізації.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи було зосереджено увагу на практичних напрямках покращення управління інвестиційними ризиками підприємства. По-перше, запропоновано впровадити систему раннього попередження на базі ключових ризикових індикаторів (KRI) та інструментів глибинного аналізу даних із застосуванням штучного інтелекту, що дасть змогу оперативно виявляти нові загрози та своєчасно коригувати інвестиційну політику. По-друге, рекомендовано оновити внутрішні регламенти з урахуванням нових сценаріїв ризику — від кібербезпеки до валютних коливань — з чітким розподілом відповідальності та механізмів реагування. По-третє, диверсифікація інвестиційного портфеля між різними активами та географічними ринками зменшить залежність від одного джерела доходу та підвищить загальну стабільність фінансових результатів.

Окрім технічних заходів, у розділі підкреслено важливість людського фактору: проведення регулярних навчальних програм для співробітників, залучення зовнішніх експертів і обмін досвідом із іншими компаніями сприятимуть швидшій адаптації та готовності персоналу до нових процесів. Додатково

рекомендовано інтегрувати ці рішення в існуючу ERP-систему для автоматизації моніторингу й звітності, а також передбачити регулярний аудит ефективності впроваджених заходів. Разом ці кроки формують комплексну стратегію оптимізації, яка не лише мінімізує потенційні втрати, а й створює сприятливі умови для проактивного розвитку та підвищення інвестиційної привабливості підприємства в довгостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бобров Б. С. Сутність інвестиційних ризиків. Вісник СНТ ННІ бізнесу і менеджменту ім. П. Василенка. Харків. 2022. С. 76-78.
2. Шміло І. О. Інвестиційні ризики, їх класифікація та управління: правовий аспект. *Право та інновації*. 2019. № 2 (26). С. 65-71.
3. Варченко О. М., Драган О. О., Ткаченко К. В. Страхування ризиків інвестицій на фондовому ринку України в період воєнного стану. *Економіка та управління*. 2025. №18. С. 1-8.
4. Чернега В. В., Клименко М. А. Сучасні підходи до ризик-менеджменту інвестиційних проєктів. *Економіка*. 2022. №11 (111). С. 119-123.
5. Коломієць Н. О., Павліченко В. М. Інвестиційні ризики та їх сутність. *Соціально-економічні ризики*. 2016. №1. С. 73-78.
6. Шепиленко В. Ю. Інвестиційні ризики в діяльності підприємств. *Економіка і менеджмент*. 2022. №2 (92). С. 24-29.
7. Полінкевич О. М., Волинець І. Г. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 336 с.
8. Поєдинок В. В. Правове регулювання інвестиційної діяльності: теоретичні проблеми : монографія. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2013. 480 с.
9. Вишневська О. А. Підприємницький ризик в управлінні конкурентоспроможністю підприємства. *Економіка і суспільство*. 2016. №7. С. 233-234.
10. Жорнокуй Ю. М., Шуміло О. М., Суц О. П. та ін. Інвестиційне право : підручник / за загальною редакцією Ю. М. Жорнокуя. Харків : Право, 2015. 512 с.
11. Легка Я. І. Інвестиційні ризики: еволюція поглядів та класифікація. *Теорія інвестицій*. 2019. №15. С. 10-12.
12. Безп'ята І.В. Основні підходи до класифікації інвестицій. *ГНПЕ*. 2015. №4. С. 107-110.
13. Філіппова С. В., Балан О. С. Методологічні підходи до класифікації інвестицій. *ПОПУ*. 2011. №3 (37). С. 80-85.

14. Землячова О. А., Савочка Л. С. Класифікація фінансових ризиків та методи їх зниження. *Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції*. 2012. №3. С. 50-57.
15. Баланська Т. В., Постан М. Я. Сучасні методи управління інвестиційними ризиками. *РМУГТ*. 2014. №4 (49). С. 53-65.
16. Вергал К. Ю., Іщенко І. С. Оцінювання ризиків інвестиційного проєкту торговельних підприємств. *Економічний простір*. 2020. №160. С. 44-50.
17. Конєва І. І. Методи управління інвестиційними ризиками в Україні. *УДК*. 2013. С. 1-7.
18. Химич І. Фундаментальний аналіз фінансового ринку. *Галицький економічний вісник*. 2013. №2(41). С.134-141.
19. Рилєєва С. В., Романчук А. Л. Інвестиційна привабливість: види та підходи до її оцінки. *Інвестиції, інновації в економіці*. 2014. С. 166-175.
20. Барташевська Ю. М. Оцінка ризику інвестиційних проєктів підприємства в процесі їх реалізації. *Економічні науки*. 2014. № 2. С. 15–21.
21. Барташевська Ю. М. Методичні підходи до оцінки інвестиційних ризиків підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2017. № 2. С. 36–41.
22. Стешенко О. Д. Ризикологія : навч. посіб. Харків : УкрДУЗТ, 2019. 180 с.
23. Дзюба Т.А. Способи мінімізації інвестиційних ризиків машинобудівних підприємств. *Економіка*. 2016. № 1(29). С. 40–43.
24. Чирах А., Добриніна Л. Застосування штучного інтелекту в інвестиційній діяльності. *ФАПЕУГК*. 2023. С. 94-95.
25. Дибя О. М., Гернего Ю. О., Підгородецька С. М. Управління інвестиційними ризиками: теоретичний та прикладний аспекти. 2014. №102. С. 240-248
26. Baker, H. K., Filbeck, G. Investment Risk Management. Oxford University Press, 2015. 712 p.
27. Youcontrol. Сайт фопів. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/fop_details/9876602/ (дата звернення 27.04.2025).

28. Іоргачова М. І., Коцюрубенко Г. М., Бондаренко П. В., Інвестиційний портфель страховика: ризики та управління ними. *Економіка і суспільство*. 2016. №6. С. 321-326.
29. Далик В. П. Вплив конкурентного середовища на систему формування інвестиційної стратегії підприємств. 2024. №32. С. 1-11.
30. Березіна С. Б. Соціальні ризики: чинники та напрями мінімізації: дис. на здобуття наук. ступ. док. екон. наук: спец. 08.00.07. Київ. 2019. 453 с.
31. Ковальова О. М., Іоргачова М. І. Фінансовий результат як індикатор інвестиційної привабливості підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. №46 С. 1-7.
32. Шкуренко О., Чорна Т. Інноваційна стратегія розвитку підприємства в умовах адаптації до сучасних викликів. *Економіка*. 2023. №16(32). С. 1-14.
33. Самайчук С. І. Формування та реалізація інвестиційної політики підприємств як важливого чинника їх стратегічного розвитку. *Ефективна економіка*. 2019. №6. С. 6-22.
34. Вешкін, Є. П., Худяков, Д. Л. Оцінка інвестиційних ризиків як фактор економічної безпеки підприємства. *ХНУРЕ*. 2025. С. 1-3.
35. Шепиленко В. Ю. Інвестиційні ризики в діяльності підприємств. *Економіка і менеджмент*. 2022. №2 (92). С. 1-6.
36. Щекотіхіна І. Ю. Підходи та методи аналізу ризиків інвестиційних проєктів : маг. дис. на здо. ст. маг : 124. Київ, 2018. 205 с.
37. Фонарьова Т. А., Квасова Л. С. Хеджування валютного ризику у практиці українських підприємств. *Економіка, бізнес та управління*. 2018. №6 (17). С. 1-6.
38. Пацурія Н. Б. Страхування інвестиційних ризиків як механізм захисту прав інвестора. 2020. № 2 С. 1-3.
39. Разумова Г. В., Курносова О. І. Управління ризиками інвестиційної діяльності в умовах цифрової трансформації. *Бізнесінформ*. №3. 2024. С. 96-101.
40. Іщенко І. С. Ризики інвестиційних проєктів. *Економіка й управління підприємством*. 2019. №5 (90). С 91-98.

41. Скибінський О. С., Саталкіна Л. О. Система управління інвестиційним портфелем підприємства. *Економіка і бізнес*. 2013. №3 С. 287-295.
42. Некрасова А. А., Хмарюк А. С. Місце і роль штучного інтелекту в обґрунтуванні стратегічних інвестиційних рішень. *Економічна наука*. 2024. №15. С. 47-52.
43. Базиль Л. О., Каленський А. А., Курок В. П. та інші. Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти : зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф. Суми : Глухів, 2020 С. 121-122.
44. Петровська С.А., Ларіна Я.С., Згурська О.М. та інші. Підприємницька, торговельна, біржова діяльність: тенденції, проблеми та перспективи розвитку : зб. матеріалів VI Міжнар. наук.-практ. конф : Київ : ННІМП, 2025. С. 221-224.
45. Макалюк І. В., Бабенко І. Ю. Управління ризиками інвестиційних проектів. *Національна економіка*. 2017. №3. С 28-35.
46. Філіппов. В. Ю., Перевозна М. О., Понтус К. М. Заходи підвищення ефективності системи управління ризиками на підприємстві в умовах нестабільності. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2023. №26. С. 82-91.
47. Гудзь О. Є. Стратегічне управління ризикозахищеністю інноваційної діяльності підприємств. ДУТ. 2017. С. 1-12.
48. Перевозова І. В., Шайбан В. М., Деделюк О. В. До питання ролі ризик-менеджменту в цифровій трансформації промислового підприємства: сутність та інноваційний потенціал. *НЗЛУБП*. 2023. №38. С. 91-99.
49. Antonio W. M. A. The Strategic Importance of Supplier Diversity in the Financial Impact of a Transportation Company. *IJERD*. 2024. №3. С. 224-232.
50. Shalihah M., Tumpal P. S. Implementation of Financial Risk Management in Improving the Company's Financial Stability. 2024. №1 (6). С. 1-13.
51. Aminah S. A., Poh-Chuin Teo. The Implementation of Enterprise Risk Management (ERM) Frameworks in Small and Medium Enterprises. *Business & Social sciences*. 2024. №9. С. 290-307.

ДОДАТКИ

Додаток А

Підприємство

ФОП "Гаценко Альона Олександрівна"
(найменування)

за ЄДРПОУ

25583406

Дата (рік, місяць, число)

20240101

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2023 р.

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Форма № 2 Код за ДКУД

1801003

І. Фінансові результати			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	16 947	27 137
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	8 956	14 786
Валовий: прибуток	2090	7 991	12 351
збиток	2095	(-)	(-)
Інші операційні доходи	2120	87	199
Адміністративні витрати	2130	(-)	(-)
Витрати на збут	2150	(-)	(-)
Інші операційні витрати	2180	(5 962)	(8 293)
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	2 677	4 257
збиток	2195	(-)	(-)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	-	-
Інші доходи	2240	-	-
Фінансові витрати	2250	(-)	(-)
Втрати від участі в капіталі	2255	(9)	(17)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	-	-
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-	-
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	2 668	4 240
збиток	2355	(-)	(-)

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	2 108	2 668

III. Елементи операційних витрат

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	-	-
Витрати на оплату праці	2505	-	-
Відрахування на соціальні заходи	2510	-	-
Амортизація	2515	-	-
Інші операційні витрати	2520	-	-
Разом	2550	-	-

IV. Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

ЕП Гаценко
Альона
Олександрівна

Гаценко Альона Олександрівна

Додаток Б

Підприємство

ФОП "Гаценко Альона Олександрівна"
(найменування)

за ЄДРПОУ

25583406

Дата (рік, місяць, число)

20250101

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2024 р.

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Форма № 2 Код за ДКУД

1801003

I. Фінансові результати			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	18 243	16 947
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(9 324)	8 956
Валовий: прибуток	2090	8 956	7 991
збиток	2095	(-)	(-)
Інші операційні доходи	2120	103	87
Адміністративні витрати	2130	(-)	(-)
Витрати на збут	2150	(-)	(-)
Інші операційні витрати	2180	(6 428)	(5 962)
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	2 116	2 677
збиток	2195	(-)	(-)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	-	-
Інші доходи	2240	-	-
Фінансові витрати	2250	(-)	(-)
Втрати від участі в капіталі	2255	(8)	(9)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	-	-
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-	-
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	2 108	2 668
збиток	2355	(-)	(-)

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	2 108	2 668

III. Елементи операційних витрат

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	-	-
Витрати на оплату праці	2505	-	-
Відрахування на соціальні заходи	2510	-	-
Амортизація	2515	-	-
Інші операційні витрати	2520	-	-
Разом	2550	-	-

IV. Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

ЕП Гащенко
Альона
Олександрівна

Гащенко Альона Олександрівна
